Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

[...]ER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראשען | היינט 10 זייטען

[...]ייער פאלקסבלא[...]

№ 260 | Łódź, Wtorek 10 listopada 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, דינסטאג י' מרחשון תרצ"ב | № 260

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ווידער געשלאגען יודישע סטודענטען אין ווארשא און ווילנע

וו א ר ש א, 9 (טעלעפאניש). די אונרוהען אין די ווארשאווער הויך-שולען האבען נעכטען געדויערט א גאנצען טאג.

באלד אין דער פריה האבען זיך אנגעהויבען אונרוהען אין דעם פאליטעכנישען אינסטיטוט, וואו עס איז געווען ביז איצט רוהיג.

ביים אנהויב פון די לעקציעס, האבען די ענדעקעס גענומען שרייען „אוועק מיט די יודען!" און אנגעהויבען ארויסטרייבען די יודישע סטודענטען.

איינע אנ'ענדעקישע סטודענטקע, וואלענטינא פערוזבנא האט געהאלטען א גיפטיגע רעדע און האט געענדיגט: „איהר יודען, אדער איהר וועט ארויס פון זאל, אדער איהר וועט האבען געשאל-טענע קעפ.

דער פראפ. משיבאלסקי זעהענדיג, אז די ענדעקעס בעהיגען זיך נישט, האט ערקלערט, אז דער דענטיסטישער אינסטיטוט ווערט געשלאסען.

דער אוניווערזיטעט איז נעכטען געווען געשלאסען, מען האט קיינעם נישט אריינגעלאזען.

פאר'ן טויער האבען זיך גענומען פערזאמלען גרופעס סטודענטען, פאליציי האט זיי אבער פונאנדערגעטריבען.

אין טעכניקום פון וואווערלבערג און ראטבאנד האט מען פון דער פריה געשמועסט, אז די ענדע-קעס וועלען אהערקומען און מאכען אויסאנטורעס.

12 א זייגער בייטאג איז אהינגעקומען א גרופע סטודענטען, בעוואפענט מיט שטעקענס און אלע מיט גרינע צייכענס אין די לאצען. זיי האבען געשלאגען מכות רצח.

עטליכע יודישע סטודענטען האבען געמוזט ארויספרינגען פון ערשטען שטאק און האבען זיך שטארק צוקלאפט.

דאס טעכניקום איז נישט פערמאכט געווארען.

די לעקציעס אין דער העברעער האנדעלס-שולע זענען נעכטען בעגייט געווארען.

די יודען האבען נישט געוואוסט, די ענדע-קעס האבען יא געוויסט, ווייל זיי זענען אלע גע-קומען צו די לעקציעס.

ווען די יודען האבען זיך דערוויסט, אז די לעקציעס זענען בעגייט געווארען, זענען זיי גע-קומען אין דער שולע, די ענדעקעס האבען אלע יודען ארויסגעטריבען, שטארק געשלאגען און אפילו זיי פערפאלגט אויף די טראמוואיען.

די פאליציי האט דא זעהר ענערגיש איננ-טערוועניערט און נישט דערלאזט צו קיין גע-שלעגען.

עס זענען ארעסטירט געווארען מעהרערע ענדעקישע סטודענטען.

די העברעע האנדעלס-שולע איז אויך פער-מאכט געווארען.

אויף פראסטא גאס זענען ענדעקישע סטו-דענטען בעפאלען אנ'אלטען יודישען צייטונגס פערקויפער, איהם צוריסען די צייטונגען און דאן מערדעריליך געשלאגען.

וו א ר ש א, 9 אין דער אנוועזנהייט פון עטליכע פראפעסארען, האט דער שעף פון דער זיכערהייטס-אמט ליסאווסקי, היינט בעפרייט 141 סטודענטען, וועלכע זענען געווען ארעסטירט אין צוזאמענהאנג מיט די אונרוהען.

זיי ווערען בעפרייט אויף דער פעראנטווארט-ליכקייט פון די פראפעסארען. אויב די אונרוהען וועלען זיך איבערחזר'ן, וועלען זיי שוין נישט בע-פרייט ווערען.

נעכטען זענען אבער אויסניי ארעסטירט געווארען עטליכע צעהנדליג ענדעקישע סטודענ-טען, ווי מען שמועסט, וועלען זיי שוין נישט בע-פרייט ווערען, נאר זיי וועלען איבערגעגעבען ווע-רען אינ'ם רשות פון אויספארשונגס-ריכטער.

וו א ר ש א, 9 (טעלעפאניש) צוליב די ענ-דעקישע אונרוהען, קומען קיין ווארשא ווייניג סוחרים אזוי, אז דער האנדעל האט זיך אינגאנצען אפגעשטעלט.

וו א ר ש א, 9 (טעלעפאניש) נעכטען איז געקומען צו דער העברעער האנדעלס-שול א שיק-יונגעל פון רעגירונגס קאמיסאר איבערצוגעבען א בריף.

ענדעקישע סטודענטען האבען ביי דעם יונ-געל געוואלט צונעמען דעם בריף און ווען דאס יונגעל האט דעם בריף נישט געוואלט געבען, האבען די סטודענטען איהם גוט צושלאגען.

דעם בריף האט דאס יונגעל פונדעסטוועגען איבערגעגעבען דעם רעקטאר.

אויך אין ווילנע שלאגען ענדעקישע סטודענטען יודען

וו י ל נ ע, 9 (טעלעפאניש) ענדעקישע סטו-דענטען זענען נעכטען בעפאלען יודישע סטודענ-טען אין דער אוניווערזיטעט און בכלל יודען אין גאס.

די געשלעגען זענען פארגעקומען אויף דער דייטשער גאס און אויף דער דזמיניקאנער גאס.

פאליציי האט ענערגיש אינטערוועניערט. אין ווילנע איז אבער נאך נישט רוהיג.

דער ווילנער בונד האט גערופען צו גריני-דען א זעלבסטשוץ.

וו י ל נ ע, 9 (טעלעפאניש) דער רעקטאר פון דער ווילנער אוניווערזיטעט, האט ארויסגע-לאזען אנ'אויפרוף אין וועלכען ער פאדערט אויף די סטודענטען זיך צו פערהאלטען רוהיג, און געגענפאל וועט ער זיין געצווינגען צו בעשטרא-פען די שולדיגע

צו דער חתונה פון מיינע פריינדין

פרל. העלא גרינבערג מיט ה' חיים הילבערג

וואס קומט פאר היינט, דינסטאג, דעם 10-טען נאוועמבער 1931 אין תל אביב

ווינש איך פיל גליק

הערמאן הענדעלעס.

7543

דער שווערגעטראפענער פאמיליע ראפאלאוויטש

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען זוהן

נ. ע. חיים ליפע

דריקען מיר אויס אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל.

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דאס פערסאנאל

פון דער פירמע געבר. נאדעל

אונזער ווערטען פריינד

לייזער גרינשפאן

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכען ברודער

יצחק נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

7444

ל. זוסמאנעס און פאמיליע.

אינזער ליבען פריינד

פנחס ציגעלפארב און פאמיליע

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען און הייס-געליבטען פאטער

מרדכי נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער איניגסטען מיטגעפיהל.

זייט געטרייסט!

ברידער בעלפער, עלעק ראטבערג, שלאמעק שווידערסקי, לעאן זילבערבערג, איזאק סאטשמארעק.

6796

1-טער קלאנג-קינא טעאטער אין לאדז „SPLENDID" 20 נארוטאוויטשא 20

היינט פרעמיערע צום 1 מאל אין לאדז

דער איינציגער „100%-גער קלאנג-פילם, די גרויסע לעבענס-דראמע, איינגאנצען גערעדט און געזונגען אין דער יודישער שפראך, וואס איז דורכגעאנגען אין דער גאנצער וועלט מיט א רעקארד-ערפאלג, א. נ.:

„איבּיגע נאראנים"

מיט דער בעטייליגונג פון די בעדייטענדסטע אמעריק. ארטיסטען יודעל דובינסקי, בעלא גודינסקא, בייבי גוירטי

אויסער'ן פראגראם: א קאמעדיע אין דער יודישער שפראך מיט דעם בעריהמטען יודיש-אמעריקאנישען קאמיקער מנשה סקולניק אוי, א דאקטאר

„דאס יודישע ליד" געזונגען דורך דעם יונג-בעריהמטען יודיש-אמעריקאנער חזן לואיס וואלדמאן.

אכטונג! כדי צו ערמעגליכען די ברייטע מאסען צו זעהען דעם אונגעוועהנליכען פילם, האט די דירעקציע בעשלאסען צו פערקלענערן די פרייזען פון —.1 זל. ביז 3.50 זל. פאספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג ביז'ן אפרוף.

ווייטערדיגער עדות־פערהער
אין גרויסען „בריסקער" פראצעס
בעריכט פון דער געריכטס־פערהאנדלונג אין 13־טען טאג

אַרשאָ, 9 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־ [...]דענט). היינט האָט עדות געזאָגט די ערשטע [...]אָס איז די בעאַמטין פון אויספאָרשונגס־אַמט [...]אַ באַטשקאַווסקאַ. זי רעדט אַזוי שטיל, אַז [...] פאָרזיצער מאַכט איהר אויפמערקזאַם און ענד־ [...]ך הייסט ער איהר פשוט שרייען.

זי דערצעהלט, אַז זי איז געווען אויף אַ פערזאַמלונג פון פ.פ.ס. נאָר זי געדענקט נישט קיין סך. זי דערמאָהנט זיך נאָר די רעדע פון באַרליצקין. וועלכער האָט געזאָגט, אַז „מען דאַרף אַרויס אין גאַס זאָל זיך גיסען בלוט, זאָלען מיר נעהמען באָמבעס און זאָל כאָטש איינמאָל נעהמען אַ סוף. מאַרשאַלעק פילסודסקי איז געווען מיט אונז און האָט אונז אָפּגענאַרט. מען דאַרף איהם נישט שאַנעווען". ווייטער האָט ער געזאָגט, אַז עס דאַרף נישט זיין קיין רעגירונג פון פּולקאָווניקעס, נאָר פון פּראָלעטאַריאַט.

אויף דער פראַגע פון פאָרזיצער זאָגט דער עדות.

— זיי האָבען געזאָגט דאָס וואָס איהר ווייסט, ער וועט זיין אין צווייטען צימער, אויב מען וועט דאַרפען אָפּרוימען איינעם אַ מענש, מוז זיך געפינען איינער אַ דרייסטער.

פאָרזיצער: ווער האָט דאָס געזאָגט?

עדות: באַרליצקי.

דער בעשולדיגטער באַרליצקי שמייכעלט — איך?

ווייטער דערצעהלט דער עדות, אַז די ראַפּאָרטען האָט זי געשריבען אין דער היים. זי איז אויך געווען אויף די נאַראָדאָווע מיטינגען, וואו מען האָט גערעדט זעהר שאַרף, נאָר וועגען באָמבעס האָט מען נישט גערעדט. זי זאָגט אויך: — מאַיאָר טלוכאָווסקי האָט געזאָגט, אַז מען דאַרף פערניכטען דעם מאַרשאַל פילסודסקי, ווייל ער האָט 25 אויטאָס, און דער פרעזידענט פון אַמעריקא האָט נאָר איינעם. זיין ווייב האָט נישט קיין בעגריף וועגען אויטאָס און האָט געקויפט אַן אויטא פאַר 70 טויזענד זל.

פון פראָקוראָרס פראַגע שטעלט זיך אַרויס, אַז דער עדות איז אַן אַגענטקע פון 1921 און מיט פּאָליטישע ענינים פערנעהמט זי זיך פון יאָהר 1927.

אויף דער פראַגע פון פראָקוראָר צי זי ווייסט נאָך עפּעס, ענטפערט זי:

— ניין, איך געדענק נאָר וועגען באַרליצקין, ווייל דאָס האָט מיך אויפגערעגט.

אַדוו. נאַגורסקי: דער עדות האָט געזאָגט, אַז זי האָט געשריבען די ראַפּאָרטען אין זעלבען טאָג, ווייל צומאָרגען האָט זי שוין נישט געדענקט.

עדות: יאָ.

— היינט געדענקט איהר, אַז באַרליצקי האָט געזאָגט, אַז מען דאַרף אַ דרייסטען מענש, וועלכער זאָל מיט אַ באָמבע אָפּרוימען פילסודסקין?

— דאָס געדענק איך גענוי.

אַדוו. נאַגורסקי בעט דעם פאָרזיצער פעסטצושטעלען, אַז דער עדות האָט ביי דער אויספאָרשונג גאָר נישט געזאָגט וועגען דעם.

אַדוו.: צי האָט דעפּ. באַרליצקי גלייכצייטיג געזאָגט, אַז מען דאַרף קעמפען וועגען אַן אַנדערע רעגירונג?

דאָס ווייסט נישט דער עדות. זי ווייס נאָר, אַז צווישען 1929—1930 האָבען זיי געוואָלט נישט דערלאָזען פונאַנדערצולאָזען דעם סיים. נאָר ווער עס האָט דאָס געזאָלט טון, ווייסט נישט דער עדות.

אַדוו. נאַגורסקי: האָט באַרליצקי געזאָגט, אַז מען דאַרף פונאַנדערלאָזען דעם סיים און מאַכען נייע וואַהלען?

— ער האָט געזאָגט.

— הייסט עס, אַז זיי האָבען געוואָלט מען זאָל פונאַנדערלאָזען דעם סיים און האָבען געוואָלט נישט דערלאָזען דערצו? איז דאָס געווען צווישען 1929—1930, ווען, אום סילוועסטער?

— זיי האָבען געוואָלט געהן און מאַכען אַ מעהרהייט.

— דאָס, וואָס איהר האָט ערקלערט ביים אויספאָרשונגס־ריכטער, געדענקט איהר בעסער?

— דעמאָלט האָב איך פאַרן געהן צום ריכטער, איבערגעלעזען די ראַפּאָרטען, איצט קאָן זיין געדענק איך נישט, ווייל איך בין אין דער קרימינאַל־פּאָליציי.

אַדוו. שטערליבג: וואָס איז געווען אין די אויפרופען, וואָס זענען געטיילט געוואָרען, בעת די רעדע פון ראַגולסקי?

עדות: צום סוף איז געווען די בעמערקונג: „לעז איבער און צורייס".

— האָט איהר צוריסען?

— ניין, איך האָב צוגעלעגט צו די פּראָטאָקאָלען.

— איהר האָט גערעדט וועגען צווייטען סיים, וואָס הייסט ביי אייך דער צווייטער סיים?

— דער פאָריגער.

— וויפיל האָבען מיר געהאַט בסך הכל סיימען?

— דריי.

— טאַ, וועלכער איז געווען דער צווייטער?

— ביז איצט איז געווען נאָר צוויי.

— אַזוי, נאָר צוויי, איהר האָט געזאָגט, אַז דער רעפערענט האָט אונטערגעשריבען אין דינסטביכעל, אַז איהר זענט געווען אַקטיוו אויף דער פערזאַמלונג? ווי אַזוי זאָל מען דאָס פערשטעהן?

— איך האָב שטענדיג געמוזט קלינגען פון שטאָט, אַז עס האָט זיך אָנגעהויבען און געענדיגט די פערזאַמלונג אין דער בע[...]

וויפיל פערזאָן עס זענען דאָרט געווען. צוריקקומענדיג אין ביורא האָב איך געשריבען אַ ראַפּאָרט.

— פון וואַנען האָט איהר געקלינגען? פון דער פערזאַמלונג האָט איהר געקענט קלינגען?

דער עדות גיט נישט קיין קלאָרען ענטפער.

אַדוו. שטערליבג: ווייסט איהר נישט עפּעס וועגען קראָקאווער קאָנגרעס?

— זיי האָבען גערעדט, אַז עס וועט זיין אַ קאַמף וועגען דער רעגירונג.

אויף דער פראַגע פון אַדוואָקאַט ערקלערט זי, אַז זי האָט 4־קלאַסיגע בילדונג פון אַ רוסישען גימנאַזיום. געקומען איז זי קיין פּוילען אין יאָהר 1919, אַזוי אַז מיט צוויי יאָהר שפּעטער איז זי אַריינגעטרעטען אין דער פּאָליטישער פּאָליציי.

דער אַדוו. יאַראָש שטעלט דעם עדות עטליכע פראַגען און פון איהרע ענטפערס שטעלט זיך אַרויס, אַז זי איז אינגאַנצען נישט אָריענטירט בנוגע די פ.פ.ס. אַ חוץ דעם ווייזט דער אַדוואָקאַט אויף אַ רייהe סתירות אין איהרע ערקלערונגען.

אויפ׳ן פאָרשלאַג פון דער פערטיידיגונג לעזט דער פאָרזיצער עטליכע סתירות אין די ערקלערונגען, וואָס זי האָט געגעבען דער אויספאָרשונג און איצט.

אַדוו. יאַראָש: באַרליצקי האָט גערעדט וועגען דעם אַטענטאַט, אָדער די פערזאַמלונג האָט צווישען זיך גערעדט?

דער עדות ווייסט נישט וואָס צו ענטפערן.

אַדוו.: ווען איז געווען דער קאָנגרעס פון צענטראַלען אין קראָקא?

עדות: דעם 14. סעפּטעמבער.

אַדוו. נאָוואָדוואָרסקי זאָגט צו די אַדוואָקאַטען: מאַ־לענא דיטריך....

דער עדות דעלעסטאַוויטש, בעאַמטער פון דער 2־טער בריגאַדע זאָגט:

— באַרליצקי האָט געזאָגט אויף אַ מיטינג, אַז פילסודסקי האָט פאַר דער מלחמה אָרגאַניזירט די אַרבייטער און נאָכ׳ן יאָהר 1926 האָט ער פערראַטען דעם אַרבייטער־קלאַס, האָט געגעבען די האַנד דער בורזשואַזיע. באַרליצקי האָט אָנגערופען פילסודסקין משוגענער, אידיאָט און אַ גייסטיג קראַנקער מענש. ער האָט געזאָגט, אַז פילסודסקי האָט אָנגעוואָרפען אויפ׳ן פאָלק זיין אידיאָטישען ווילען, אַז די רעגירונג איז אַ פערפוילטער פּלאַט, וועלכער קאָן איינפאַלען, ווען מען גיט אַ שטויס. די מיניסטאָרען האָט ער אָנגערופען מאַנעקינען, נישט קיין פאַכמענער. ווייטער האָט דער עדות געהערט אַ רעדע פון אַ געוויסען וויסאָצקי, וועלכער האָט געזאָלט זאָגען, אַז מען דאַרף היטען די נאַראָדאָווע דעמאָקראַטען, אַז זיי זאָלען נישט פערכאַפּען די מאַכט, ער האָט אויך געהערט די רעדע פון וולאַשטשיבסקא, וועלכע האָט גערופען צו אַן אַקטיווען אַרויסטריט.

פאָרזיצער: פאַר וואָס האָט דער עדות נישט געזאָגט ביים אויספאָרשונגס־ריכטער וועגען באַרליצקיס רעדע?

עדות: איך האָב דאַן געענטפערט אויף פראַגען און איצט האָב איך מיך דערמאָהנט.

פראָקוראָר: ווער איז געווען דער מיט׳ן געוועהר און ווי הייסט ער?

עדות: דאָס ווייס איך נישט.

— ווי אַזוי האָט איהר זיך דערמאָהנט אָן דעם אַלעם, וואָס איהר האָט נישט געזאָגט דעם אויספאָרשונגס־ריכטער?

— איך האָב זיך דערמאָהנט, ווען מען האָט אַרעסטירט די דעפּוטאַטען.

אַדוו. בערנסאָן: ביים אויספאָרשונגס־ריכטער האָט איהר ערקלערט אויפ׳ן גרונד פון אייגענע ראַפּאָרטען?

עדות: אויפ׳ן גרונד פון ראַפּאָרטען און זכרון.

— האָט איהר געהאַט די ראַפּאָרטען אין טאַש אָדער אין האַנד?

— ניין, די ראַפּאָרטען זענען געווען ביים אויספאָרשונגס־ריכטער

— דער ריכטער האָט אייך געוויזען די ראַפּאָרטען?

— דער ריכטער האָט מיך געפרעגט, צי איך דערקאָן מיין כתב און צי עס איז אַלץ געווען אַזוי, ווי איך האָב געשריבען אין די ראַפּאָרטען.

— ווער האָט איבערגעשיקט די ראַפּאָרטען צום אויספאָרשונגס־ריכטער?

— עס זעהט אויס, אַז דער אויספאָרשונגס־אַמט.

— דער ראַפּאָרט וועגען באַרליצקין איז אויך דאָרט געווען?

— נישט געווען.

— פאַר וואָס האָט מען בעהאַלטען ספּעציעל דעם ראַפּאָרט וועגען באַרליצקין און מען האָט יאָ געשיקט וועגען אַנדערע, וואָס האָבען נישט קיין שום שייכות צום פּראָצעס?

דער עדות שווייגט.

אַדוו.: איז באַרליצקי דאַן געזעסען אין תפיסה?

עדות איך געדענק נישט.

— ווי אַזוי? איהר האָט דאָך געגעבען ערקלערונגען דעם 4. נאָוועמבער, ווען מען האָט די דעפּוטאַטען אַרעסטירט און זיי איבערגעפיהרט קיין בריסק

— אין סעפּטעמבער.

— זענען זיי שוין געזעסען אין תפיסה?

— איך געדענק נישט די חדשים.

דער פאָרזיצער שטעלט פעסט, אַז דער עדות איז אויס[...] [...]וואַרען דעם 4. נאָוועמבער [...]

אַדוו. בערנסאָן: ווי הייסט, האָט איהר דערצעהלט וועגען מענשען, וואָס געהערען נישט צום פּראָצעס?

עדות: קאָן זיין, אַז איך האָב פערגעסען וועגען באַרליצקין.

— איהר האָט געזאָגט, אַז עמיץ האָט איהם געפרעגט, צי ער האָט נישט קיין געוועהר און ער האָט גערעדט בכלל וועגען בעוואָפענען די פּאַרטיי?

— איך געדענק נישט.

— דאָס פערשטעה איך שוין נישט, דאָס איז דאָך אַ זעהר וויכטיגע זאַך.

— איך געדענק נישט.

דער פאָרזיצער שטעלט פעסט, אַז דער עדות האָט וועגען דעם גאָר נישט געזאָגט ביים אויספאָרשונגס־ריכטער.

אַדוו. בערנסאָן: און וועגען דעם, אַז עס וועט זיין „הייס" אין טאָל און אַז מען וועט שיסען?

— גאָר נישט.

דער פאָרזיצער שטעלט ווייטער פעסט, אַז וועגען דעם איז נישט געווען גערעדט ביים ריכטער.

אַדוו.: טאַ, פאַר וואָס האָט איהר נישט געזאָגט וועגען דעם?

דער עדות שווייגט.

אַדוו. דאַמבאָווסקי: פאַר וואָס געדענקט איהר אַזוי גוט באַרליצקין?

עדות: ווייל באַרליצקי איז בעוואוסט אַלס אַ גוטען רעדנער.

— וואָס ווייסט איהר וועגען זיין רעדע?

— דעם גאַנצען אינהאַלט וואָלט איך נישט איבערגע׳חזר׳ט.

— ווי זעהט אויס האָוז, וועמענס רעדע איהר האָט געהערט, איז ער אַ הויכער, אַ נידריגער, אַ דיקער, אַ דאַרער?

דער עדות טראַכט און ענטפערט נישט.

אַדוו. האַרטלעב טראָגט אַ באָרד, איז ער ראַזירט?

עדות: איך קאָן נישט ענטפערן.

— צי געדענקט איהר נישט וועגען אַ געשפּרעך מיט אַ געוויסען וויסאָצקי, וועלכער האָט אייך געזאָלט זאָגען, אַז נאָכ׳ן קאָנגרעס האָט מאַרשאַל פילסודסקי זיך אָנגערופען: „זאָל דאָס אַלץ דער שלאַק טרעפען, אי דפאָהר קיין סולעיובעק?"

עדות: איך דערמאָהן זיך.

— האָט איהר געלעזען אין צייטונג, אַז אַ פּשאַדאָווניק האָט אָפּגעשניטען אַן אויער?

— איך ווייס נישט.

— פאַר וואָס האָט איהר געזאָגט ביים אויספאָרשונגס־ריכטער, אַז דער רעדנער טאַרקאָווסקי, האָט וועגען דעם געזאָגט?

עדות: איך בעט דעם געריכט מיך צו שיצען, ווייל איך קאָן נישט ענטפערן.

אַדוו. שטערליבג: געדענקט איהר נישט ווי עס זעהט אויס דער האַרטלעב?

עדות: ניין. איך האָב געזעהן אַזוי פיל רעדנער.

— געוויס, ער האָט אַ באָרד, ביז צום פּאַס, האָט איהר נישט געקאָנט בעמערקען.

אַדוו. נאָוואָדוואָרסקי ווענדעט זיך צום געריכט: צי איז אין דער אויספאָרשונג פאַרהאַן די ערקלערונג פון עדות אייגענהענדיג, צי געשריבען אויף אַ מאַשין?

פאָרזיצ.: געשריבען אויף אַ מאַשין.

ווייטער גיט ערקלערונגען דער אַגענט טאַרקאָווסקי.

— איך בין געווען דעלעגירט אויף דער פערזאַמלונג פון פ.פ.ס. באַרליצקי האָט זעהר שאַרף קריטיקירט דער רעגירונג. אויף אַ צווייטער פערזאַמלונג האָט גערעדט דיבוא, וועלכער האָט גערופען צו געהן אין גאַס אַריין און דעמאָנסטרירען. פּאַקטיש האָט זיך אַרויסגעלאָזען אַזאַ דעמאָנסטראַציע און געמאַכט אַנטימלוכה׳שע אויסרופען.

פאָרזיצ.: באַרליצקי האָט עפּעס גערעדט וועגען גאַסען־קאַמפּען?

עדות: יאָ. ער האָט אויך געזאָגט, אַז די פּאָליציי וועט נישט שטערען.

פּראָקוראָר גראַבאָווסקי: האָט באַרליצקי גערעדט וועגען מיליטער?

עדות: איך געדענק נישט.

— האָט ער אָרדינער קריטיקירט דער רעגירונג?

— ער האָט אַרונטערגעריסען דעם אויטאָריטעט באַרליצקי שטעהט אויף: אי דבעט דעם הויכען געריכט. איך פּראָטעסטיר געגען דעם, אַז דער פּראָקוראָר זאָל זאָגען: „די". ער קאָן זאָגט פשוט, ווי עס איז אָנגענומען אין געריכט. „בעשולדיגטער באַרליצקי".

פאָרזיצ.: מיר איז שווער צו לערנען דעם פּראָקוראָר אַ פאָרם.

דער פּראָקוראָר ווענדעט זיך צום עדות און דיבוא.

עס ווערט אַ טומעל. די בעשולדיגטע און די פערטיידיגער פּראָטעסטירען געגען דער האַלטונג פון פּראָקוראָר.

אַדוו. יאַראָש רופט אויס: דער פאָרזיצער קאָן פונדעסטוועגען שטערען אַזאַ האַלטונג.

אַדוו. האָניגוויל: איך בעט צו פּראָטאָקאָלירען, אַז דער וויצע־פּראָקוראָר זאָגט שטענדיג „די" און, אַז דער פּרעזעס האָט געזאָגט: איך קאָן נישט לערנען דעם פּראָקוראָר אַ פאָרם.

ליבערמאַן (אויפ׳ן אַדרעס פון פּראָקוראָר)·

אַז ער וועט זיין עלטער, וועט ער זיך שעהמען מיט זיין ראָל.

אַדוו. בערענסאָן: דער עדות האָט געזאָגט, אַז דער פּראָלעטאַריאַט פון דער פּראָווינץ וועט קומען צו הילף דעם פּראָלעטאַריאַט פון וואַרשא, האָט איהר דאָס געהערט, צי איהר רעכענט אַזוי?

עדות: איך האָב געהערט.

— פאַר וואָס האָט איהר נישט וועגען דעם געזאָגט דעם אויספאָרשונגס־ריכטער?

— איך בין געווען מיד.

אַדוו. שטערליבג: האָט מען גערופען אויפ׳ן גאַס: „אַראָפּ מיט פילסודסקין"?

עדות: יאָ. מען האָט אַזוי גערופען.

— זאָל לעבען דער סיים?

— אויך גערופען.

— אויב עמיץ רופט; זאָל לעבען דער סיים איז דאָס שלעכט?

— דאָס איז נישט נאָרמאַל.

— און אויב עמיץ האָט געשריגען: „זאָל לעבען פילסודסקי" איז דאָס נאָרמאַל?

— עס ווענדעט זיך אין די אומשטענדע.

— איהר האָט פולשטענדיג רעכט.

ביים ווייטערדיגען פערהער פון עדות, בענוצט אויך אַדוו. יאַראָש דעם נאָמען באַרליצקי אָהן שום צינאַב.

דער פּראָקוראָר גראַבאָווסקי בעט אריינצוטראָגען אין פּראָטאָקאָל, אַז אויך יאַראָש האָט געזאָגט סתם באַרליצקי.

מאַסטעק שרייט אויס פון אָרט: ער מעג. ער וויל קיינעם נישט ווייה־טון.

דער פּראָקוראָר ערקלערט, אַז אויך ער וויל נישט קיינעם ווייה־טון, און אויך אויף ווייטער וועט ער בענוצען סתם די נעמען פון די אָנגעקלאָגטע.

פון דעם מאָמענט אָן ווענדעט זיך אַדוו. בערענסאָן יעדעס מאָל צום פּראָקוראָר גראַבאָווסקי מיט׳ן טיטול: ה׳ וויצע־פּראָקוראָר.

עס גיט ווייטער ערקלערונגען דער געהיים־אַגענט טישעצקי. ער ברענגט נישט אַריין קיין שום נייעס און זאָגט אויך, אַז ער האָט געהערט באַרליצקיס אַנטירעגירונגס־רעדעס.

דער שלאָסער יוזעף ניעוויאַדאָמסקי, קאָמענדאַנט פון דער פ. פ. ס.׳ישער מיליץ אין ברודנאָ ערקלערט, אַז ער איז געווען אויפ׳ן קאָמענדאַנטען־קורס. דאָרט האָט מען נישט גערעדט וועגען קיין באָמבעס און גראַנאַטען, נאָר מען האָט געמאַכט מיליטערישע מוסטרירונגען.

ווייטער ערקלערט ער, אַז ביים אויספאָרשונגס־ריכטער דעמאָלט, האָט מען געמאַכט 2 פּראָטאָקאָלען פון זיין פערהער.

עס ווערט פעסטגעשטעלט, אַז אין די אַקטען איז נאָר דאָ איין פּראָטאָקאָל.

דער עדות ראָזשעק, קאָמענדאַנט פון דער פ.פ.ס.׳ישער מיליץ אין וואָליאַ ערקלערט, אַז אויך ער איז געווען אויפ׳ן קאָמענדאַנטען־קורס. דאָרט האָט מען גערעדט ווי אַזוי זיך צו בענעהמען ביי אַ דעמאָנסטראַציע, בעת אַ טומעל, ווייל מען האָט זיך דאַן געריכט אויף געשלעגען מיט די פּראָקעס. אַזעלכע געשלעגען זענען טאַקע פאָרגעקומען און עס איז דערמאָרדעט געוואָרען דער יוגענטליכער פּעפּעסאָוויעץ בוכהאָלץ.

דאַן גיט ערקלערונגען דער בעאַמטער פון דער קראַנקען־קאַסע ריטשאַרד זשרובעק קאָזאַקעוויטש. ער איז געווען אַ פּעפּעסאָוויעץ און איז איבערגעגאַנגען צו די פּראַקעס. ער האָט אויך געהאַט פערעפענטליכט אַ בריף, אַז ער געהט אוועק פון פ.פ.ס., ווייל זיי האָבען פערראַטען דעם מאַרשאַל פילסודסקי.

ער ערקלערט, אַז ער איז געווען אינסטרוקטאָר אין דער פ.פ.ס.׳ישער מיליץ פון 1925 ביז 1930. ער זאָגט, אַז די מיליץ איז געווען בלויז אַן אָרדנונגס מיליץ. ערשט אין יאָהר 1925 האָט מען זי אָנגעהויבען בענוצען צו זעלבסטשוץ־צוועקען. די פּאַרטיי האָט קיין געוועהר נישט געהאַט. די מיליציאַנטען זענען געוואָרענט געוואָרען נישט צו בענוצען געוועהר ביי דעמאָנסטראַציעס.

אויף אַ רייהe פראַגען פון פּראָקוראָר ערקלערט דער עדות אַז אויפ׳ן קאָמענדאַנטען־קורס איז אויך געווען אַ רעפעראַט וועגען אויפרייס־מאַטעריאַלען.

אַדוו. בערענסאָן: פאַרוואָס זענט איהר אַרויסגעטרעטען פון פ.פ.ס.?

עדות: צוליב אידעאַישע חלוקי־דעות, צוליב אייגענע איבערלעבענישען און צוליב דער געשפּאַנטער אַטמאָספערע און אינטריגע, וואָס האָט דאָרט געהערשט.

— אין אייער בריף, וואָס איהר האָט פער־

(ווייטער זעה דריטע זייט).

אפגעלעגט די סיים=סעסיע אויף 30 טעג

ווארשא, 9 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט נאכמיטאג איז געקומען אין סיים דער שעף פון דעם יודישען ביורא ביים מיניסטארען-ראט, ד״ר פיענטאק, און האט איבער־געגעבעןביידע מארשאלקעס די פעראָרדנונג פון מלוכה־שעף אפצולעגען די בודזשעט־סעסיע פון סיים אויף 30 טעג, פון היינט אן.

מא־שאלעק שוויטאלסקי וועט רופען א זיצונג פון סיים אויף דעם 10 דעצעמבער.

נאטאן שוואלבע בעשאנקען געווארען

מיט א גאלדענעם מעדאל

ווארשא, 9 (טעלעפאניש פון אינזער קארעספאנדענט) דער יודישער זשורנאליסט נאטאן שוואלבע איז בעשאנקען געווארען מיט א גאלדענעם מעדאל צום טאג פון 11 נאוועמבער פאר זיינע פערדינסטען לטובת דעם לאנד.

געשטארבען הרב ריטשעוואל

ווארשא, 9 (טעלעפאניש). היינט איז גע־שטארבען אין עלטער פון 72 יאהר דער עלטסטער רב אין ווארשא, שכנא ריטשעוואל.

ער איז געשטארבען זיצענדיג ביי דער גמרא.

ענדעק סטיפולקאווסקי — א יודישער איידעם

ווארשא, 9 (טעלעפאניש). ווי עס שטעלט זיך ארויס, איז דער ענדעק סטיפולקאווסקי, וועל־כער האט געהאלטען שבת אין סיים די יודען־העצערישע רעדע — א יודישער איידעם.

זיין שווער איז דער בעקאנטער היסטאריקער אלעקסאנדער גרויסהאר. ער האט גענומען נדן 30.000 דאלאר.

נייע פארם פון אנטי־יודישען באיקאט אין דייטשלאנד

בערלין, (י.ט.א.) אין אלטענבערג (טירינ־גען) האבען די ארטיגע נאציאנאל - סאציאליסטען געשטעלט פיקעטען פאר די יודישע געשעפטע און האבען פערצייכענט די נעמען פון אלע נישט־יודי־שע קונים. די דאזיגע נעמען פלעגען שפעטער פערעפענטליכט ווערען אין שווארצע ראהמען אין ארטיגען אנטיסעמיטישען בלאט „ברויגער פראנט“.

געגען דער יודען־העצערישער צייטונג איז פערפיהרט געווארען א פראצעס.

מען ווייס שוין ווער עס איז דער מערדער פון דערמארדעטען יודישען ארבייטער

ווארשא, 9 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די פאליציי האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט. אז דער מערדער פון דערמארדעטען ארבייטער אברהם נויערמאן, הייסט שמחה לוקסעמ־בורג. מען האט איהם אבער נאך נישט געכאפט.

אנטיסעמיטישע אינצידענטען אין ווייהעראווע

וויהעראווא, (יט״א) דעם לעצטען דאנער־שטאג זענען אויף דעם היגען מארק אנגעקומען א גרעסערע צאהל יודישע הענדלער פון דאנציג, פאמער׳ און קאנגרעס־פוילען. בעת׳ן מיטען האנ־דעל זענען אנגעקומען גרעסערע גרופען גימנאזיס־טען און געמאכט אנטיסעמיטישע אוואנטורעס. דאס האבען אויסגענוצט גאסען־לאבוזעס, וועלכע האָ־בען שוין גענומען כאפען סחורה פון די יודישע סטראגאנעס.

די איינציגע פאליציאנטען אין שטעטעל האבען צוריקגעשטעלט די ארדנונג.

וויטערדיגער עדות=פערהער אין גרויסען „בריסקער“ פראצעס

(ענדע פון 2־טע זייט).

עפענטליכט האט איהר דאך געשריבען, אז צוליב׳ן פערשארפטען קאמף. וואס פ.פ.ס. האט אנגעהויבען.

— איך האב געמיינט דעם קאמף מיט די פראקעס.

— צי איז אמת, אז צוליב׳ן אנגעהעריגקייט צו פ. פ. ס. האט איהר פערלוירען אייער פאסטען אין קראנקען־קאסע.

— יא, ס׳איז אמת.

— צי איז אמת, אז מען האט געגעבען אייך פערפיהרט א קרימינעלען פראצעס?

— יא, ס׳איז אמת.

— און נאכדעם, ווי איהר זענט ארויסגע־טרעטען פון פ.פ.ס. איז דער פראצעס אנולירט געווארען?

— יא, ס׳איז אמת.

— און איהר האט צוריקגעקריגען אייער פאסטען?

— יא, ס׳איז אמת.

אין דעם מינוט הויבט אן דער עדות צו ציטערען, ווערט בלאס.

אדוו. רודזשינסקי מאכט אויפמערקזאם, אז דער עדות חלשט.

דער פארזיצער ערקלערט אג׳הפסקה און עס דויערט א לענגערע צייט ביז מען דערמינטערט דעם עדות.

נאך דער הפסקה פרעגט אדוו. בערענסאן ווייטער: צי איז אמת, אז דעם בריף האט איהר געשריבען נישט מיט אייער אייגענעם ווילען.

— יא, ס׳איז אמת.

— אונטער וועמענס דרוק האט איהר גע־שריבען דעם בריף?

— דאס קאן איך נישט זאגען.

דאן ווערען נאך אויסגעהערט די עדות: כרושינסקי, ביאלקאווסקי, און טראכימאוויטש.

זיי זענען געווען בעשולדיגט אין פלאנעווען דעם אטענטאט אויפ׳ן מארשאל פילסודסקי. זיי ער־קלערען אז די פ.פ.ס.ישע באיובקע איז געווען צו־טיילט אויף פיפטלעך און איין פיפטל האט גע־זאלט אויספיהרען דעם אטענטאט אויפ׳ן מארשאל פילסודסקי.

מיט דעם האט זיך פערענדיגט דער היינטי־גער טאג אין פראצעס.

ווארש. שטאט-ראט זאל פראטעסטירען

געגען די גוואלדטאטען פון די ענדעקישע סטודענטען

פארשלאג פון ראטמ. ד״ר הינדעס

ווארשא, 9 (יט״א טעלעפאניש).

אונטערן פארזיץ פון וויצע־פרעזעס מייזעל, איז פארגעקומען א זיצונג פון שטאט־ראט־פרעזי־דיום ד״ר הינדעס האט איינגעטראגען א פאר־שלאג, אז דאס פרעזידיום פון שטאט־ראט זאל פער עפענטליכען אן ערקלערונג, אין וועלכען ס׳זאל גע־טאדעלט ווערען די גוואלדטאטען פון די ענדע־קישע סטודענטען און די אנפאלען אויף די יודי־שע אקאדעמיקער. ראטמ. זיבערט האט זונטער־שטיצט דעם פארשלאג פון ד״ר הינדעס.

ארום דעם פארשלאג האט זיך ענטוויקעלט א ליידענשאפטליכע דיסקוסיע, וועלכע האט געדויערט צוויי שעה. די ענדעקישע ראטמענער זענען ארויס געטרעטען געגען דעם פארשלאג, מאטיווירענדיג דאס דערמיט, אז נאר דער פלענום האט דאס רעכט ארויסצוגעבען אזעלכע ערקלערונגען. פאר דעם פאר־שלאג זענען ארויסגעטרעטען די ראטמענער היני־דעס, מייזעל און זיבערט. די ראטמענער פון דער רעוואלוציאנערער פראקציע האבען אנגעוויזען, אז דאס פרעזידיום האט יא רעכט ארויסצוגעבען אזא ערקלערונג.

נאך דער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען, אויף יאנואר 8 אוועגד צוזאמענצורופען א זיצונג פון פרעזידיום מיט׳ן סעניארען־קאנווענט, כדי צו בעטראכטען ד״ר הינדעס פארשלאג.

זי האט זיך נישט געקענט פון שמערצען בכלל רירען

איצטער איז זי פטור אינגאנצען פון רעוומאטיזם!

וואס פאר א שרעקליכער געפיהל נישט קענען אליין אויפשטעהן פון בעט! אזוי שטייף זענען די הענט און די פיס! — נישט פעהיג צו דער ארבייט — דאס איז א קרבן פון רעוומאטיזם. אבער היינט איז זי ווייטער פריש און בעוועגליך ווי פריהער און פיהלט נישט קיין שום ווייטאגען. פרוי וו. סאיק, גרודזיאנדז, שעווסקא 16[1 שרייבט אונז: שוין א לענגערע צייט האב איך געליטען אויף רעוומאטיזם אין די הענד און פיס. די ווייטאגען האבען מיך אזוי דערקוועטשט, אז איך האב אפט א גאנצע נאכט נישט געקענט שלאפען. מיינע הענט און פיס זענען מיט דער צייט אזוי שטייף געווא־רען אז איך האב כמעט מיך נישט געקענט ריהרען. איך קען פשוט נישט בעשרייבען ווי איך האב דורך די צייט געליטען. דורך 7 חדשים האב איך פרוי־ביוט פערשידענארטיגסטע מיטלען וועלענדיג זיך בעפרייען פון די שרעקליכסטע ווייטאגען. אבער עס איז מיר באמת ערשט דאן בעסער געווארען, ווען איך האב אנגעהויבען נעמען טאגאל. שוין אין א וואך ארום זענען די ווייטאגען געווארען קלענער און איך האב געקאנט רוהיג שלאפען, זעהענדיג אזעלכע גוטע רעזולטאטען האב איך ווייטער גענומען טאגאל, שטרענג לויט פארשריפטען. מיט דער צייט האב איך וויראזשנע געפיהלט ווי מיינע הענט און פיס ווערען וואס ווייטער בעוועגליכער. איצטער בין איך שוין אינגאנצען פטור פון דער אומאנגענעמער קרענק אזוי אז היי־יאהר האב איך א דאנק טאגאל געקאנט פערציכטען אויף א רייזע אין א קוראָרט. טאגאל איז באמת א ראדיקאל מיטעל! ווענען דעם קענען זאגען עדות טויזענטער מענשען וואס האָ־בען גענומען טאגאל ביי רעוומאטיזם, פאדאגרע רייסען און ברעכען אין די ביינער, נערווען־ און קאפ־ווייטאג, גריפע, פערקיהלונגען און אנדערע עהנליכע קראנקהייטען, אונשעדליך פאר׳ן מאגען האַרץ און אנדערע ארגאנען. טאגאל שטילט נישט נאר די ווייטאגען, אבער דערשטיקט אויך אין קערן די אלע חולאת׳ן! דעריבער האט מען אפילו ביי מראנישע פאלען דערגרייכט מיט טאגאל איבער־ראשענדע רעזולטאטען. איז ווען נאך טויזענטער דאקטוירים פערשרייבען — אל קען דאך יעדער מיט צוטרוי דעם מיטעל קויפען. פראבירט נאך היינט, פאדערט אבער וויראזשנע נאר טאגאל! אין אלע אפטייקען!

טוך און קארט=געשעפט

Herman Włoski

3 נאוואמיעסקא — 3 נאוואמיעסקא

לאדז, נאוואמיעסקא 3 טעל. 114=92, פראנט 2=טער שטאק

עמפפיהלט צים איצטיגען הערבסט און ווינטער סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע

דאמען= און הערען-שטאפען

ווי: לאדזיר, מאמאשאווער, ביליצער, לאנארד׳ס און אוסל. אויסארבייטונגען

בעסטע קוואליטעט / נייעסטע מאדע / פאבריקס=פרייזען / הירש און דעטייל

געדענקט די אדרעס! געדענקט די אדרעס!

„תוצרת ארץ=ישראל“ לאדז, שרודמיעסקא 1 טעלעפאן 193=42

א״י=באזאר

— שרודמיעסקא 1, (פראנט=געוועלב) —

ווערט היינט, דינסטאג, 6 א זייגער אין אווענד ערעפענט

איינגאנג פריי! אפען טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד. איינגאנג פריי!

די יודישע בעפעלקערונג ווערט דערמיט איינגעלאדען.

א לאנגיעהריגער

בוכהאלטער

זוכט א פאסטען, עווענט. א פאר שעה, געגען קליי־נעם געהאלט. אפערטען אונטער „G. 100“ 7641

Dr. med.

R. ZALCWASSER

כירורג

צעגעל־גאס 19, טעל. 125.17

צוריקגעקעהרט.

עמפפאנגט פון 4–7 נאכמיטאג. 7398

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע

אנדזשייא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו. זונטאג און יום־טוב פון 9–1 פארם. בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. med. G. GERSZTAJN

ספעציאל־ארצט פאר אויגען־קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

טראגוטא 12, טעל. 175-10.

נעהמט אן פון 11–1 און פון 7–8 אוו. 4176

Dr. J. Herszfinkel

ספעציאליסט פאר קינדער־קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

אויף זשעלאזנא 8a, טעל. 111-87

נעהמט אן פון 8–9 און פון 3–5 נאכמ.

כעמיש־באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

— פון —

מאגיסטער ב. שאץ

פיעטריקאווער 37, 2 שטאק פראנט

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעך א. אנד. מעסיגע פרייזען. מעסיגע פרייזען

וויכטיג פאר לאדז

און דער פראווינץ!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז אונזער לאגער אין לאדז,

פיעטריקאווער 40, רעכטע אפיציגע, פארטער א. פ.

SKŁAD KOMISOWY

Przedsięb. Handlowe „REZYNA“

איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון זאמט־ליכע קאלאשען און באטען פון דער פירמע

„REZINOTRUST“

צו מעסיגע פרייזען מיט אכטונג

Przedsięb. Handl. „REZYNA“

Łódź, Piotrkowska 40

tel. 145 32.

Dr. med. **N. ROZEN**

צאהן־כירורג צאהן, קיפער, דיאגנאזען, גימען־ און צונג־קראנקהייטען רענטגענאדיאגנאסטיק.

Andrzeja 7, tel. 216-57

פון 3–7 נאכמ.

לאדז
10 נאוועמבער 1931

צוריק אין געטא אריין

נישט קיין פאגראם איז עס געווען, ווייל ס'איז דאך נישט קיין אנפאלען פון סתם קריסטען אויף יודען, נאר סטודענטען שלאגען סטודענטען — דערפאר הייסט עס: „סטודענטישע עקסצעסען, פשוטע מענשען, וועלכע לערנען נישט אין די אקאדעמיעס און קלויבען זיך נישט צו ווערען די גייסטיגע פיהרערס פונ'ם קומענדיגען דור. האבען נישט קיין שייכות צו דער דאזיגער כוליגאנעריע. די „ציוויליסטען" האבען דא בלויז פאסיווע רעכט, אויב זיי זענען יודען, קענען זיי כאפען קלעפ גלייך מיט די יודישע טרעגערס פון די ווייסע קאנפעדעראטקעס, אבער אקטיווע רעכט, צו אויפהויבען די האנד און שלאגען, האבען נאר סטודענטען.

אגב, טראגען דאך יודישע סטודענטען נישט קיין היטלעך, ווייל מ'האט זיי שוין לאנג פון די קעפ אראפגעריסען...

פארוואס־זשע שלאגט מען די יודישע סטודענטען? דער אפיציעלער תירוץ איז ווייל יודען גיבען נישט קיין מתים צו דער וויסענשאפטליכער ארבייט, דער נישט־אפיציעלער תירוץ איז, ווייל יודען האלטען מיט דער סאנאציע, שטיצען מאראליש די איצטיגע רעגירונג און נאך א תירוץ: מ'וויל שאפען א שטימונג אז ביי דער איצטיגער רעגירונג הערשט אומארדנונג.

דאס זענען אבער אלץ תירוצים, דער אמת איז, אז די סטודענטישע כוליגאנעריע איז ביי אונז א ירושה נאך פון מיטעלאלטער. אין אלע צייטען, ביי אלע פעלקער האט די אקאדעמישע יונגווארג זיך געלאזט שטיפען איבער יודישע קערפערס, געפליושקעט זיך אין יודיש בלוט.

די ארישע סטודענטען לערנען דאך נישט תורה לשמה, די אקאדעמיע איז דאך נישט קיין יודישע ישיבה, וואו דאס לערנען איז א מצוה, וועלכע דערהויבט דעם גייסט און דערנעהנטערט די הערצער, אין דער אקאדעמיע קומט מען שטודירען וויסענשאפט, כדי צו שאפען זיך א קאריערע אין לעבען. ביי פרנסה־זאכען איז דאך דאס אייגענע העמד נעהנטער צום לייב, נישטמעהר כדי צו האלטען פאסאן, נישט ארויסצוווייזען פאר דער וועלט די קלייבליכע נישט־פערגינערישקייט, וויקעלט מען עס איין אין אידעאלען פון פאטריאטיזם, נאציאנאליזם און אלע אנדערע שיינע ווערטער, אלץ ווי עס פאסט זיך לויט צייט און ארט.

קיין פאגראם איז עס נישט, נאר בלויז ברוטאלע נישט־פערגינערישקייט לגבי יודען, וואס האט אינ'ם איצטיגען פאל אנגענומען אן אקטיווע פארם.

אבער גראד אין פוילען טוען אונז די עקסצעסען מעהר וויי, נישט דערפאר, ווייל זיי זענען אונז נעהנטער, ריהרען אן אונזער אייגען לייב און בלוט, נאר גאר צוליב אן אנדער טעם.

די פוילישע יודען זענען דורך דער געשיכטע פון די פריהערדיגע הונדערטער יאהרען נישט געצערטעלט געווארען; אדרבה, זיי זענען געווען ארויסגעשטויסען פון אלע פראדוקטיווע, און מלוכה־שעפערישע לעבענס־צווייגען, די לעצטע מלחמה האט געטראפען דעם פוילישען יודענטום אן אפגעזונדערטען פונ'ם כלל, איבערגעלאזט איינגאנצען אויף זיין אייגענעם באראט. די פרינציפען פון פרייהייט און רעכט, וועלכע זענען אין דעם נייעם פוילען פראקלאמירט געווארען, האט מען נאך נישט בעוויזען אפילו אנצוהויבען פערווירקליכען, די יסורים און געבורטווייען פון נייעם פוילען ליידען מיר צוגלייך מיט אלע און באכמעהר פון אנדערע, נישט האבענדיג דערביי די מינדסטע פרייד פונ'ם אויפגייענדיגען לעבען. אדרבה, די געבורט פונ'ם מאדערנעם קיבוץ רופט ארויס בלוטונגען גראד אין יענע גלידער פונ'ם מלוכה־ארגאניזם, פון וועלכע יודען האבען געהאט פרנסה.

וויפיל מיר האבען שוין נישט גערעדט וועגען איבערשיכטען די יודען, וועגען אריבערפיהרען זיי, באטש ביסלעכווייז, אויף אנדערע צווייגען פון פרנסה, כדי צוצופאסען זיך צו די היינטיגע פארמען פון לעבען, איז עס אלץ געבליבען א קלאנג אין דער מדבר, אפשר זענען מיר אליין אויך נישט וויניג שולדיג דערין, ווייל מיר קעמפען נישט דעריפאר גענוג ענערגיש, ס'איז אבער קלאר, אז דער אויסערליכער ווידערשטאנד געגען דעם איז מורא'דיג שטארק און אלץ, וואס מעגליך, ווערט געטון, כדי איבערצולאזען אונז אינ'ם צושטאנד פון עקאנאמישער דעגענעראציע און אויסשטארבונג.

דער איינציגער ווינקעל וואו יודען קומען זיך צונויף מיט קריסטען צו ארבייטען צוזאמען פאר'ן עתיד פונ'ם פרט און פונ'ם כלל, צו איינגלידערען זיך אין מלוכה־ארגאניזם און ווערען גלייך מיט אלעמען, איז די אקאדעמיע, אויך דא זענען פערהאן כלערליי שטערונגען און שטרויכלונגען, נאטירליכע און קינסטליכע, וואס פאראליזירען אלע יודישע אנשטרענגונגען און דערפיהרען דעם רעזולטאט צום מינימום, אבער דאך זענען פערהאן הונדערטער יודישע סטודענטען וואס שטודירען וויסענשאפט, און וועלען גלייך מיט זייערע קריסטליכע חברים דיפלאמירט ווערען פאר נוציגער ארבייט אין דער געזעלשאפט.

און אט דעם קליינעם ווינקעלע פערגינט מען אונז אויך נישט. מיט כלערליי תירוצים, פאסיגע און אומפאסיגע, אמת'ע און פאלשע, וויל מען יודען דערווייטערען פון דעם קליינעם וויסענשאפטליכען צווייגעל, צו וועלכען זיי האבען זיך צוגעטוליעט און שטויסען זיי צוריק אין געטא אריין, אין די ארעמס פון די „אפשטארבענדע פאכען" פון קליינהאנדעל און לופט־פרנסות...

אט אזוי וויל מען אפפטרן דעם דריי־מיליאניגען יודישען קיבוץ אין פוילען.

אט דאס טוט אמשטארקסטען וויי...

פ. ק.

דאס שפיל אויף יודישער פחדנות

דארף איין מאל פאר אלע מאל אויפהערען

שטימען פון דער פוילישער פרעסע וועגען די עקסצעסען פון די ענדעקישע סטודענטען

מיט דער אייגענער טעמפקייט ווי נעכטען און עהערנעכטען און אלע טאג פון א גאנץ יאהר האלט די ענדעקישע בהמה אין איין מעלה גרה זיין די אלטע און אויסגעדראשענע טענות, און שרעקען די יודען מיט איין און דעמזעלבען באבוק: די געשעהענישען פון די לעצטע טעג, האבען לויט דער נעכטיגער „גאזעטא ווארשאווסקא" בעוויזען, אז די סאנאציע שטיצט זיך אויף די יודען און ווערט דורך זיי געשטיצט. עס איז דאך מערקווירדיג: די סאנאציע־פרעסע האט זיך אויף קיין ווייל נישט אפגעשטעלט איבער די סיבות פון די סטודענטישע אונרוהען, נאר זי האט זיך ענטשידען געשטעלט אויף דער זייט פון די יודען. נאך כאראקטעריסטישער איז די רעדע פון גצוו. מיניסטער מידזשינסקי, וועלכער האט, ווי בעקאנט, אויף א קאטעגארישען אופן פערדאמט די העלדישקייטען פון דער ענדעקישער יוגענד.

דאס אלץ נאטירליך רעגט שרעקליך אויף דעם ארגאן פון דער יוגענדליכער כוליגאנעריע. לויט דער טיפער מלוכה־חכמה פון דמאווסקיס שילער, דארף מען פריהער ברייט און טיף אריינדרינגען אין עצם פון די כוליגאנישע מעשים ביז מען דערצידערט זיך אויף זיי צו רעאגירען, אז נישט — זענען די יודען ווידער אויסגעשטעלט אויף נייע דראהונגען, ווי עס טוט דאס ווידער די „גאזעטא ווארשאווסקא", די מיה איז אבער אביסעל פערשפעטיגט: די סטראשונקעס קאנען וועניג וועמען אפשרעקען, דאס שפיל אויף דער יודישער פחדנות דארף איין מאל פאר אלע מאל אויפהערען, ווייל עס האט פערלוירען דעם טעם און די צוועקמעסיגקייט, דאס שטרייכט אונטער ד"ר שיפער אין „נ.ס." אויפ'ן סמך פון דער ערפאהרונג, וועלכע עס האבען געבראכט די לעצטע טעג.

„געוואוינט צו לייכטע נצחונות. האבען די יודענפרעסער פלוצים דערפיהלט אז עפעס איז נישט אין ארדנונג... וואס האט פאסירט? די יודען אנטלויפען נישט. זיי האבען נישט קיין מורא. נישט נאר זיי האבען נישט מורא פאר קיין הונד, נאר זיי שרעקען זיך אפילו נישט אפ פאר דעם ענדעקישען שד. וואסער אונפערשעהמטקייט! זיי האבען זיך גארנישט אפגעלערנט פון דער געשיכטע, די גוטע עצות פון די ענדעקעס וועלען צו גארנישט ברענגען. מיר זענען צו זיי געוואוינט און מיר בעציהען זיך צו זיי פונקט אזוי ווי צו די ענדעקישע דראהונגען. דאס הייסט, מיר זאגען זיך נישט אפ און מיר וועלען זיך נישט אפזאגען פון קאמף פאר אונזער רעכט אלס מענשען און בירגער."

דער „ראבאטניק" איז אין גרויס גרימצארן אויף די יודישע בלעטער, וועלכע האבען געהאט אנגעוויזען אויפ'ן אינדעפערענטיזם פון די פוילישע סאציאליסטען צו די ענדעקישע עקסצעסען, אויפ'ן פאקט, א שטייגער, וואס בעת עס איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע וועגען דער ענדעקישער כוליגאנעריע אין סיים, זענען די פעפעסאווצעס נישט געווען אנוועזענד. די שטעלונג פון די פוילישע סאציאליסטען צו אזעלכע מין עקסצעסען שרייבט דער „ראבאטניק" איז נישט איין מאל אויסגעדריקט געווארען, אילא וואס דען, אין דעם פאל האבען מיר א שטרעבונג פון געוויסע יודישע קרייזען צו מאכען רעווערענסען אויפ'ן אדרעס פון דער סאנאציע און אין דאזיגען שפיל ווערט זיך פ.פ.ס. נישט בעטייליגען.

ס'איז א מאדנע זאך: יעדעסמאל, ווען עס האנדעלט זיך וועגען עפעס א יודישער עוולה, רעאגירט דער „ראבאטניק" „נישט אויפ'ן ארט, נאר ער שיקט אפ זיינע לעזער צו די אלטע קאמפלעטען וואו עס איז ערגעץ אויסגעדריקט דער שטאנדפונקט פון דער פארטיי אויף דער און דער פראגע. אזוי איז עס אויך דאסמאל ווען פ.פ.ס. פיהרט דאך א געמיינזאמען קאמף מיט דער ענדעציע געגען דער סאנאטארישער רעגירונג און די „וואפענברידערשאפט" איז צו עפעס מחוייב.

„קורייער פאראנני" ווייזט אן אויף דעם פאקט וואס די עקסצעסען זענען אנגעפיהרט געווארען דורך א גוטער און פרעציזער ארגאניזאציע. די צייטונג מאכט אויך אויפמערקזאם דערויף ווי וועניג ס'געהט דער ענדעציע אין דעם ענין מיט די יודישע מתים, דער בעסטער בעווייז דערצו איז דער, וואס צום רוהיגסטען האבען זיך די גאנצע צייט פון די עקסצעסען פערהאלטען דווקא די סטודענטען פון מעדיצינישען פאקולטעט, וועלכע האבען פערלאזען די לימודים ערשט ווען די אוניווערזיטעט איז געווארען געשלאסען.

צוויי שרעקליכע פראצעסען

שוידערליכער מארד און געוואלדטאט איבער א יודיש קינד

אין א יוגאסלאווישען שטעטעל, בעטשקערעק הייסט עס, קומט איצט פאר א פראצעס געגען דריי פערזאן, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין א זעלטענעם פערברעכען. אין דעם דאזיגען שטעטעל וואוינט אן אלטע אונגארין יערושא מעדזשעשי, וועלכע האט אין משך פון איהר שטורמיש לעבען געבוירען 16 קינדער; זי אליין אייגענטליך געדענקט נישט גענוי צי נאר 16 צי מעהר, אדער וועניגער. זי געדענקט נישט אויך ווער עס זענען די פאטערס פון איהרע קינדער און וואו זי האט אהינגעטון דעם גרעסטען טייל פון די קינדער וועמען זי האט זיי אוועקגעגעבען. נאר איין טאכטער יוליא האט זי נישט פערלוירען פון די אויגען, און ווען זי איז אלט געווארען, האט זי אויסגענוצט איהר רעכט אלס מוטער און געפאדערט פון דער טאכטער זי זאל זי אויסהאלטען. מיט א יאהר צוריק האט זי זיך בעזעצט ביי יוליא. יוליא איז געווען פערהייראט נאר מיט'ן מאן נישט געוואוינט. זי האט זיך בעקענט מיט א געוויסען אלעקסאנדער קאפעל, אלס קאטוילין האט זי מיט איהר מאן זיך נישט געקענט גט'ן, האט זי געוואוינט מיט קאפעל'ן אזוי און געהאט מיט איהם צוויי קינדער.

ווען די אלטע מוטער איז געקומען צו דער טאכטער און דערזעהען איהר געליבטען האט זי זיך זעהר אויפגערעגט און ערקלערט, אז אלעקסאנדער איז איהר אייגענער זוהן און אז יוליא טאר מיט איהם נישט צוזאמען לעבען. יוליא און אלעקסאנדער האבען נישט געגלויבט דער אלטער און זי געבעטען זי זאל קיינעם וועגען איהר'ע השערות נישט דערציילען, אין משך פון א יאהר צייט האט די אלטע געשוויגען, מיט א צייט צוריק האט זיך די אלטע צובייזערט אויף דער טאכטער, ווייל יענע האט איהר נישט געגעבען עפעס געלד, וואס זי האט ביי איהר געפאדערט, און זי האט דערצעהלט די שכנים אז די טאכטער וואוינט מיט איהר אייגענעם ברודער. אין רעזולטאט געפינען זיך אלע דריי אויף דער בעשולדיגונגס־באנק.

אויפ'ן געריכט שרייט די אלטע אז אלעקסאנדער איז איהר זוהן, די פרוי אבער, וועלכע האט אלעקסאנדער'ן אויפגעכאוועט דערקענט נישט אין דער פרוי יערזשא מעדזשעשי די, וועלכע האט איהר מיט דרייסיג יאהר צוריק געברענגט דאס קינד און דאס געריכט געפינט זיך, צוליב דעם מאנגעל אין בעווייזען אין א פערלעגענהייט.

דער דאזיגער פראצעס דערמאנט מיט זיין טראגישקייט דעם בעריהמטען פראצעס ברונעלי אין איטאליען, ווייל אויך דא איז דער נארמאלער צוגאנג צו דער זאך געגען דעם צוגאנג „מענשליך", ס'איז קלאר, אז נישט יוליא און נישט אלעקסאנדער האבען נישט געוואוסט, אז זיי זענען אזוי פערוואנדט, און די בלוט־מישונג איז נישט געווען זייער צוועק; זיי זענען גליקליך אין זייער צוזאמענלעבען און זייערע קינדער לעבען אין דער אטמאספערע פון א גליקליכער פאמיליע, און איצט דארף דאס אלץ צושטערט ווערען, אויב דאס געריכט זאל אנערקענען א בלוטמישונג.

*

א צווייט שרעקליך פערברעכען איז פארגעקומען אין דרום־סערביען אין מאקעדאניען אין שטעטעל ביטאל, דארטען אויפ'ן בארג באיר, נישט ווייט פון דער שטאט האט מען געפונען דעם קערפער פון דער פיער־יעהריגער בוניקא קאלדעראן, א טעכטערל פון א יודישען סוחר. די פאליציי האט פעסטגעשטעלט אז פון דער שטאט האט דאס קינד אוועקגעפיהרט דער 65־יעהריגער אברולאך איבראהים פערנארענדיג דאס מיידעלע מיט קארמעלקעס, ער האט דאס קינד פערגוואלדיגט און נאכדעם אפגעפיהרט צו זיך אין שטעטעל, אפגעהאלטען זי צוויי טאג און צוויי נעכט, נאך איינינגע מאל פערגוואלדיגט און סאדיסטיש געמאטערט, דאס דאזיגע פערברעכען האט ער אויסגעפיהרט אין דער געגענווארט פון זיין פרוי ביעדזשא, זיין 19־יעהריגען זוהן איבראהים און 11־יעהריגער טאכטער נאזמיע.

אנגעזעטיגט מיט זיין קרבן, האט ער זי דערשטיקט און אפגעטראגען איהר קערפערל אויפ'ן בארג, וואו ער האט זי דאס ערשטע מאל פערגוואלדיגט און בעהאלטען דאס קערפערל, דערביי האט ער אנגענומען מיטלען, אז דער חשד זאל נישט פאלען אויף איהם: ער האט אין דעם טויטען קערפערל אויסגעשאסען, מען זאל מיינען, אז דאס קינד איז געפאלען א קרבן פון א אומגערעכטען שאס.

אין די צייטונגען שרייבט מען פיל וועגען גוואלדטאטען, סאדיסטען, דער ביטאלער פאל איז אבער איינער אין זיין ארט: ס'איז נאך נישט געווען א פאל, אז דער פערגוואלטיגער זאל אפטוען זיין מיאוסע ארבייט אין „קרייז פון דער פאמיליע", ער זאל איבערחזרן זיין גוואלדטאט אין משך פון צוויי מעת־לעת, און אויספיהרען דאס מיט אזא קאלטבלוטיגקייט, אז אין די אנטדאקטען זאל ער געהען אויף יאגד און אויספיהרען אלע ווירטשאפטליכע ארבייטען, ווי א גוטער באלעבאס. דער אלטער פערברעכער איז איצט ארעסטירט און ער ווערט זיכער נישט אויסמיידען די תליה.

יודישע אקציע אין צוזאמענהאנג מיט דער פאלקסצעהלונג אין פוילען

ווילנע, (י.ט.א.) לויט דער איניציאטיוו פון דער עקאנאמיש־סטאטיסטישער קאמיסיע ביי דער געזעלשאפט „פריינד פון ייווא" אין ווילנע איז געשאפען געווארען א יודישער קאמיטעט פאר די ענינים פון דער פאלקסצעהלונג אין פוילען מיט'ן אנטייל פון פארשטעהער פון 25 געזעלשאפטען, ווי פען־קלוב, ליטעראטען־פעראיין, סוחרים־פערבאנד, קליינהענדלער־פעראיין, האנדווערקער און אנד. דער קאמיטעט האט זיך געשטעלט פאר אן אויפגאבע צו זארגען פאר די יודישע אינטערעסען ביי דער פאלקסצעהלונג. אויף דער ערשטער גרעסערער בעראטונג וועגען דעם ענין איז בעשלאסען געווארען צו פראטעסטירען געגען איגנארירען די יודישע שפראך ביי די צוגרייטונגען פון דער פאלקסצעהלונג. אין נאמען פון קאמיטעט האט א דעלעגאציע אין בעשטאנד פון דר. צ. שאבאד און אינזש. שפירא אבגעגעבען א מעמאראנדום דעם הויפט־קאמיסאר אין ווילנע. אינ'ם מעמאראנדום ווערט געזאגט צוו. אנד.:

"דער פאראגראף 21 פון דער אינסטרוקציע פאר די צעהלונגס־קאמיסארען זעהט פאר צוויי־שפראכיגע פארמולארען אין די ראיאנען, וואו עס וואוינען צוויי און מעהר נאציאנאליטעטען, דהיינו: פויליש־אוקראיניש, פויליש־ווייס־רוסיש, פויליש־דייטשע פויליש־ליטווישע און פויליש־רוסישע. מיט פערדרוס מוזען מיר קאנסטאטירען, אז עס פעהלען בלויז פויליש־יודישע פארמולארען. מיר וועלען זיך ערלויבען אנצוווייזען, אז דער פאקט, וואס עס פעהלען פויליש־יודישע פארמולארען, הייסט נישט נאר פולשטענדיג איגנארירען די אינטערעסען פון דער יודישער געזעלשאפט אין פוילן, וואס שטייגט לויט דער צאהל בעדייטענד איבער איינינגע מינדערהייטען, פאר וועלכע עס זענען ארויסגעגעבען געווארען צוויי־שפראכיגע פארמולארען, נאר איז אויך אן אומשטאנד, וואס וועט צוליב פראקטישע טעמים שטארק נעגאטיוו ווירקען אויף דער פינקטליכקייט פון דער פאלקסצעהלונג".

די מחברים פון מעמאראנדום פאדערן דעריבער ארויסצוגעבען פויליש־יודישע פארמולארען.

דער קאמיטעט האט בדעה צו פיהרען א ברייטע אגיטאציע אין ווארט און שריפט, אז אלע יודען זאלען אבגעבען יודיש פאר זייער מוטערשפראך און בכלל זארגען דערפאר, אז די צעהלונג־פארמולארען זאלען געהעריג אויסגעפיהרט ווערען.

די געז. „פריינד פון ייווא" אין ווילנע האט זיך אויך געווענדעט צו אלע געזעלשאפטען „פריינד פון ייווא" אין לאנד, אז זיי זאלען איינארגאניזירען אן ענהליכע אקציע.

קאנפערענץ פון עסטרייכישע ציוניסטען

ווין, (יט"א). דא איז געעפענט געווארען די יאהר־קאנפערענץ פון עסטרייכישען ציוניסטישען לאנדעס־קאמיטעט. א חוץ אלגעמיינע [illegible] ארבייטס־פראגען בילדעט דעם וויכטיגסטען געגענשטאנד פון דער קאנפערענץ די פראגע פון שאפען א טעריטאריאל־פערבאנד פאר ציוניסטישע גרופירונגען אין עסטרייך.

אויף דער איצטיגער לאנדעס־קאנפערענץ בעטייליגען זיך בלויז די אלגעמיינע ציוניסטען און די „התאחדות", וועלכע האט נאך נישט דורכגעפיהרט איהר פעראייניגונג מיט די פועלי־ציון. דאגעגען בעטייליגען זיך נישט אין דער קאנפערענץ די רעוויזיאניסטען און נישט די [illegible]טישע גרופען פון אינזש. שטריקער, אויך דער ר[illegible]לער פערבאנד פון דר. פלאשקעס נעהמט נישט קיין אנטייל אין דער קאנפערענץ.

דער טראגישער טויט פונ'ם בעריהמטעז באריס סאווינקאוו

מערקווירדיגע דראמאטישע איינצעלהייטעז ווי אזוי געהיים-אגענטעז פוז דער טשעקא האבעז פערנארט סאווינקאוו'ן אין רוסלאנד. — די ראלע וואס ס'האט דערביי געשפילט זיינע אנ'אינטימע פריינדיז, מאדאם דערענטאל. — סאווינקאוו'ס שרעקליכער סוף

.2

די מאדנע באגעגעניש אויפ'ן פאריזער וואקזאל

„אויפ'ן וואקזאל אין פאריז, שרייבט ריילי, האט סידני'ן א דויף געטון עפעס א בעקאנטער. א נידעריגער מאן מיט א בארד, קענטיג א רוס, איז געשטאנען אויף דער פלאטפארמע און געשמועסט מיט א גרופע אנדערע מענשען, אבער אזוי שנעל, ווי ער האט דערזעהען סידני'ן, איז ער צוגעלאפען צו אונזער וואגאן און האט זיך ארויפגעווארפען סידני'ן אויפ'ן האלז. זיי האבען שנעל אנגעפאנגען רעדען צווישען זיך אויף רוסיש און איך האב דערווייל בעטראכט די גרופע, וואס איז געשטאנען אויף דער פלאטפארמע. דארט זענען געווען דריי מענשען און אלע דריי האבען מיט דורכדרינגענדע בליקען געקוקט אויף סידני'ן. פלוצלונג איז מיין בלוט פערקיהלט געווארען אין די אדערען. איך האב דערקענט דרעבקאוו'ן. ער האט ארונטערגענומען די בארד און די וואנצעס, האט אראפגערוקט די הוט איבער'ן שטערען און האט אנגעשטעלט דעם קאלנער, בעקומענדיג דורך דעם גאר אנ'אנדער אויסזעהען, אבער איבער דעם קאלנער האב איך געזעהען מיסטער ווארנער'ס צוקאליעטשעטען לינקען אויער. ווען ער האט דערזעהען, אז איך קוק אויף איהם, האט ער זיך גלייך אפגעקעהרט און איז פערשוואונדען".

פרוי ריילי האט גלייך דערצעהלט דעם מאן, וואס זי האט געזעהען.

— איך ווייס נישט — האט פערטראכט געענטפערט ריילי, — אבער ביי מיר האט דרעבקאוו נישט ארויסגערופען קיין פערדאכט, אויב ער איז א פראוואקאטאר, מיינט עס, אז אונזער גאנצע ארגאניזאציע אין מאסקווע איז דורכגעפאלען, ווארים ער ווייס אזוינע זאכען, וואס נאר פאוולאווסקי, סאווינקאוו און איך האבען געקענט וויסען. סאווינקאוו האט צו איהם דעם פולסטען צוטרויען און דאס גופא איז א גאראנטיע, סאווינקאוו וועט אזוי מיר-ניסט דיר-נישט נישט שענקען זיין צוטרוי צו א מענשען, וועלכען ער קען נישט גוט.

— אבער איך בין פארט איבערצייגט, אז דאס איז געווען דרעבקאוו, — איז ריילי בעשטאנען אויף דאס איהריגע.

— גוט, מיר וועלען עס זאגען סאווינקאוו'ען, — האט ריילי איינגעשטימט. סאווינקאוו איז אבער גראד דעמאלט נישט געווען אין פאריז און כדי צו בערוהיגען די ווייב האט ריילי זיך אנגעפרעגט וועגען דרעבקאוו'ן ביי דער מאדאם דערענטאל, וועלכע איז געווען אין אינטימע בעציהונגען מיט סאווינקאוו'ען.

מאדאם דערענטאל האט וועגען איהם געגעבען זעהר א גוטע מיינונג. לויט איהרע רייד האט סאווינקאוו זעהר גוט געקאנט דרעבקאוו'ען, וועלכער האט געארבייט האנד אין האנד מיט פאוולאווסקי'ן, סאווינקאוו'ס הויפט-אגענט אין מאסקווע. אויך אין דעם פראנצויזישען אויסלענדישען מיניסטעריום האט מען געהאט זעהר א געהויבענע מיינונג וועגען דרעבקאוו'ען.

צוויי נעהיימנישפולע שלוחים פוז מאסקווע

די מאדאם דערענטאל האט דערווייל בעקאנט די ריילים מיט צוויי רוסען, וואס זענען געקומען פון מאסקווע און האבען געבראכט סאווינקאוו'ען זעהר וויכטיגע ידיעות פון פאוולאווסקי'ן. ביידע האבען זיי זיך אויסבעהאלטען אין פאריז און קיינער האט נישט געוואוסט, וואו זיי וואוינען. די מאדאם דערענטאל אבער פלעגט זיך מיט זיי טרעפען יעדען טאג. די מאסקווער געסט פלעגען איינער אהן דעם צווייטען א טראט נישט מאכען, עס האט געמאכט דעם איינדרוק, עפעס אזוי, ווי זיי וואלטען איינער דעם אנדערען פערדעכטיגען.

— דיין ערגסטע אין דעם עסק איז, וואס דו ווייסט קיינמאל נישט וועמען מען קען געטרויען און וועמען נישט, — האט ריילי געזאגט צו זיין פרוי, — פיל ארבייטען גלייכצייטיג אויף ביידע פראנטען.

דער נידעריגער רוס, וועלכער האט ריילי'ן געטראפען אויפ'ן וואקזאל, איז געקומען איהם בעזוכען אין האטעל. הגם ריילי האט קיינעם נישט אויסגעזאגט אין וועלכען האטעל ער איז פערפאהרען. ער האט געגומען אריינקומען צו די ריילי'ס יעדען טאג. איהם האט זיך זעהר געוואלט בעקומען די פאטאגראפישע בילדער פון ריילי'ן און זיין פרוי, אבער ריילי האט זיך ענטזאגט צו געבען איהם.

אין יאהר 1918 איז אט דער רוס געווען ריילי'ס אנ'אגענט אין מאסקווע, ווען ער האט פערנומען א הויכע שטעלע ביי דער סאוויעט-רעגירונג. נאכדעם ווי די ארגאניזאציע איז דורכגעפאלען, האט ריילי איהם געהאלפען אנטלויפען פון מאסקווע אין אויסלאנד. אין פאריז איז ער אנגעקומען אהן א גראשען געלד און ריילי האט איהם געשטיצט די גאנצע צייט. באלד האט זיך אבער ארויסגעוויזען אז ער איז געווארען אנ'אגענט פון דער טשעקא.

סאווינקאוו לעגט פאר ריילי'ן זיין נייעם פלאן

ארויסגערופען ריילי'ן קיין פאריז האט סאווינקאוו. אין רוסלאנד איז ארגאניזירט געווארען אנ'ערנסטע אנטי-באלשעוויסטישע פערשווערונג, צוליב דעם זענען עס געקומען צו סאווינקאוו'ען די צוויי שלוחים פון פאוולאווסקי'ן.

אין זומער פון יאהר 1924 האט סאווינקאוו'ס א מענש זיך דערוואוסט, אז א דייטשער געלעהרטער האט ערפונדען אזא גיפטיגען גאז, וואס קען פערניכטען גאנצע ארמעען. און ער האט פארגעלעגט סאווינקאוו'ען, צו שטעלען זיך אין פערבינדונג מיט'ן דייטשען געלעהרטען און ארויסקריגען פון איהם ווי אזוי צו מאכען דעם דאזיגען גאז. א קליינע גרופע מענשען בעוואפענט מיט די גאז-באמבעס האט געקענט פערבייטען א גאנצע ארמעע. ריילי האט געזאלט פאהרען אין דייטשלאנד זעהען זיך מיט אט דעם דייטשען געלעהרטען, אויסגעפינען ביי איהם אלע איינצעלהייטען, צוגרייטען די באמבעס און צושטעלען זיי אויפ'ן רוסישען גרעניץ.

פרוי ריילי שרייבט, אז איצט איז זי איבערצייגט, אז די גאנצע געשיכטע מיט דער ערפינדונג איז געווען א נעכטיגער טאג. סאווינקאוו אבער האט געהאט דעם פולען צוטרויען צו דעם מאן, וואס האט איהם געבראכט די דאזיגע נייעס.

ריילי און סאווינקאוו האבען געהאט זייערען אנ'אגענט אויך אין דער פאריזער סאוויעטישער אמבאסאדע. דאס איז געווען א פרוי מיט'ן נאמען שוואוואלאווסקאיא, פון איהר האבען זיי עס אויסגעפונען, אז דער נידעריגער רוס, ווי'ס האט זיך אזוי ארום געכאפט מיט ריילי'ן אויפ'ן וואקזאל, איז אן א געהיימער אגענט פון דער טשעקא. זי פלעגט יעדען טאג בעריכטען ווער עס קומט אריין אין דער אמבאסאדע, זי האט זיי ארויסגעגעבען די נעמען פון א רייהע אנדערע געהיימע אגענטען, דרעבקאוו'ן, אבער, האט זי נישט געקענט.

באלד איז אנגעקומען סאווינקאוו, ער האט געצייגט ריילי'ן א בריף פון פאוולאווסקי'ן פון מאסקווע אין וועלכען ער שרייבט, אז צוליב געוויסע אורזאכען קען ער פערזענליך נישט קומען קיין פאריז, אבער ער בעט סאווינקאוו'ען, אז ער זאל קומען קיין מאסקווע צוזאמען מיט די שלוחים, וואס וועלען איהם ברענגען דעם בריף. סאווינקאוו'ס אנוועזענהייט אין מאסקווע איז אבסאלוט נויטיג, אויב ער קומט נישט, וועט די גאנצע פערשווערונג, וואס איז אזוי גלענצענד צוגעגרייט געווארען, דורכפאלען.

איינעם פון די צוויי מאסקווער שלוחים האט סאווינקאוו פערזענליך גוט געקענט פון פריהער און געהאט צו איהם צוטרוי. דער צווייטער איז איהם געווען אומבעקאנט. דער בריף איז אהן צווייפעל געווען געשריבען מיט פאוולאווסקי'ס האנד. איבערלייענענדיג דעם בריף, האט סאווינקאוו אינסטינקטיוו א קוק געטון אויף ריילי'ן.

— מען דארף נישט פאהרען, — האט קורץ א זאג געטון ריילי.

דער טראגישער שפיל אין קאץ און מויז

„סידני, שרייבט ריילי, האט זיך געהאלטען פעסט ביי זיין מיינונג. ער האט גערעדט וועניג, אבער מיט טיפער איבערצייגונג. סאווינקאוו איז געווען פערטראכט און האט אפט איינגעפרעסט דעם פנים אין די הענד, קוקענדיג אויף די ארומיגע מענשען. דערענטאל איז געווען פערזארגט. נאר די מאדאם דערענטאל האט גערעדט א סך און היציג, זוכענדיג צו איבערצייגען איהר מאן, און סאווינקאוו'ען, אז מען דארף פאהרען און ווענדענדיג זיך פון צייט צו צייט מיט א האלב ענטשולדיגען שמייכעל צו די מאסקווער געסט.

„די מאסקווער שלוחים האבען בעזונדערס צוגעצויגען זיין אויפמערקזאמקייט. דער, וועלכען סאווינקאוו האט געקאנט, איז געווען בלאס ווי די וואנד און האט געציטערט. זיינע אויגען זענען אומרוהיג ארומגעלאפען איבער'ן צימער. דער אנדערער, אנדרעי פאוולאוויטש, האט קאלט געשמייכעלט און האט די גאנצע צייט נישט ארונטערגענומען די אויגען פון זיין חבר. זיין בליק איז געווען אנ'אונאנגענעמער, א שטעכעדיגער, א דורכדרינגענדער, די סצענע האט מיר ערינערט אן דעם שטיק אין קאץ און מויז, דער, וועלכען סאווינקאוו האט געקענט האט זיך קענטיג, געפונען אין א צושטאנד פון שטארקער דערשראקענקייט. אפילו אין דעם פרייען, ציוויליזירטען פאריז האט ער געפיהלט, ווי די נעגעל פון דער טשעקא ווערגען איהם. כדי צו זיין זיכער מיט איהם האט מען צוזאמען מיט איהם געשיקט אנ'אמת'ען טשעקיסט, וועלכער האט אויפגעפאסט, אז ער זאל נישט פערראטען די אינטערעסען פון דער טשעקא.

„פאוולאווסקי איז, קענטיג, אדער אויך געווארען א פראוואקאטאר, אדער ער איז אריינגעפאלען אין די הענד פון דער טשעקא, און דעם בריף צו סאווינקאוו'ען האט ער אנגעשריבען דערפאר, ווייל דער חלף פון דער טשעקא איז איהם געלעגען אויפ'ן האלז.

געהיימראט קארל שטימיג

אין עלטער פון 56 יאהר, איז געשטארבען דער גענעראל-דירעקטאר פון נארד-דייטשען לאיד — געהיימראט קארל שטימיג.

„יענעם אווענד איז דאס אלץ געווען קלאר פאר מיר און די ווייטערדיגע פאסירונגען האבען געצייגט, אז איך בין געווען גערעכט, סידני האט אויך געפיהלט דאס זעלבע, וואס איך. יעדען מאל, ווען מען האט זיך צו איהם געווענדעט, האט ער געגעבען דעם זעלבען פעסטען ענטפער: „גלויבט נישט, דאס איז א פראוואקאציע!"

„סאווינקאוו אבער האט געצווייפעלט, מחמת ער האט בלינד געגלויבט פאוולאווסקי'ן. מאדאם דערענטאל האט הייס אונטערשטיצט די מאסקווער שלוחים און האט ערקלערט, אז זי פאהרט תיכף אין רוסלאנד, אפגעזעהען פון דעם ווי אזוי די אנדערע וועלען האנדלען. וויסענדיג, אז דורך דער צייט, וואס סאווינקאוו איז נישט געווען אין פאריז, פלעגט זי זיך יעדען טאג טרעפען מיט'ן פראוואקאטאר אנדרעי פאוולאוויטש'ען, וואס זי האט בעשלאסען גלייך צו פאהרען אין רוסלאנד, איך בין געווען איבערצייגט, אז די טשעקא האט אונטערגעקויפט די דאזיגע פרוי.

„סידני האט דאס זעלבע פערדעכטיגט אבער אזוי ווי סאווינקאוו איז געווען אין אינטימע בעציהונגען מיט דער מאדאם דערענטאל, האט ער נישט געקענט פועל'ן ביי זיך ארויסצוזאגען סאווינקאוו'ן זיין פערדאכט, די מאדאם דערענטאל האט איבערגענס מיט איהר עכטען פרויען-אינסטינקט גלייך דערשפירט אין אונז איהרע פיינד.

„יעדען אווענד פלעגען מיר זיך טרעפען און פלעגען אלץ דיסקוטיר'ען די פראגע: „פאהרען אדער נישט פאהרען"? סידני איז געווען שטארק דאגעגען. סאווינקאוו האט געצווייפעלט, דערענטאל איז וואס א טאג געווארען אלץ מעהר און מעהר פערזארגט, זיין פרוי, די מאדאם דערענטאל איז געווארען אפ'ן ריהרעוודיגער, ביי פאוולאווסקיס שליח האבען געציטערט די ליפען, אויף זיין שטערען האבען זיך בעוויזען טראפענס שווייס, אנדרעי פאוולאוויטש האט די גאנצע צייט איהם באכשפיאנירט. ווי א קאץ א מויז. יענער האט גערעדט און ער איז געווען גרייט, אהן רחמנות, איהם צו אונטערברעכען ביי דעם ערשטען אומפארזיכטיגען ווארט, אליין האט ער זיך בענוגענט מיט דעם, וואס ער האט געקוועטשט מיט די פלייצעס, האט געשמייכעלט און האט פון צייט צו צייט אריינגעווארפען א פאר איבהאלטלאזע פראזען".

(סוף מאָרגען.)

מאשין-לעכער
ווערן אנגענומען אויסצינייען ביי
ג. נארדמאנשרודמיעסקא 8.

א קרבן פון שפיאנאזש

סענסאציאנעל קרימינעלישער ראמאן

(62

קאפיטעל פינף און צוואנציג
עפילאג

אין ארושעלעס, צווישען די בליהענדיגע פירעניען, האט מאקס און עטעל פארטגעזעצט זיין טראגיש-איבערגעריסענע חתונה-רייזע.

זיי זענען אוועקגעפאהרען פון ענגלאנד אויפ'ן צווייטען טאג נאכדעם, ווי עס איז אונטערגעשריבען געווארען דער בעפרייאונגס-בעפעהל.

מיס קאלפעפער איז געבליבען אין לאנדאן אכטונג געבען אויף זייער דירה.

די פרייד פון דער אלטער פרוי איז נישט געשטערט געווארען דערפון, וואס טאמסאן האט זיך ארויסגעוויזען אלס דער פערברעכער. זי האט אנגענומען די ידיעה מיט א מין פילאזאפישער רוהיגקייט.

— עס איז זעלבסטפערשטענדליך, שרעקליך, וואס דזשעמס האט געקאנט בעגיין אזא פערברעכען — האט זי ערקלערט — אבער, סוף כל סוף, וואונדערט דאס מיך נישט. איך האב אייך שוין דערציילט, אז איך האב אין איהם בעמערקט א גרויסע ענדערונג. ער איז מיר זעהר נישט געפעלען געווארען. איך וועל שוין מעהר קיינמאל נישט אנטון די בראש. וואס ער האט מיר געשענקט.

ערב דעם אוועקפאהרען פון ענגלאנד, האט מאקס בעקומען א בריוועל פון דעם סער ראבערט מיט דער ביטע, ער זאל איהם בעזוכען.

מאקס האט איהם געטראפען אין א זעהר אפגעשוואכטען, כמעט אפשטארבענדען צושטאנד.

— צי וועט איהר מיר אמאל מוחל זיין, מאקס?

— האט דער אלטער טרויעריג א פרעג געטון, דריקענדיג אין זיינע קאלטע דלאניעס די הענד פון קארלינען.

— איך האב אייך נישט וואס מוחל צו זיין, סער... געגען מיר זענען געווען אלע אומשטענדען און סמנים, אזוי אז איהר האט נישט געקאנט צווייפלען אין מיין שולד... איך ווייס נאר, אז דער פרט האט נאך פערגרעסערט אייערע יסורים.

— מיין געוויסען וועט שוין מיך קיינמאל נישט צורוה-לאזען... איך האב אייך געדארפט בעסער קענען, פריינד מיינער... אבער ווער האט עס זיך געקאנט פארשטעלען אז דאס האט געקאנט זיין טאמסאן... טאמסאן צו וועלכען איך האב געהאט אזא גרעניצלאזען צוטרוי... איי-איי ,אין א שווערער צייט לעבען מיר, אבער מיר ווייזט זיך אויס, אז נישט לאנג איז מיר נאך אויסגעבליבען צו לעבען... איך וועל שוין מעהר נישט זעהן, מאקס, אבער כל זמן איך וועל לעבען, וועל איך אין אייך געדענקען... ווען איהר וועט זיך צוריקקעהרען פון דער רייזע וועט איהר פארטזעצען אייער קאריערע, איך בין זיכער, אז זי וועט זיין א גלענצענדע. מיר דוכט זיך אז איך האב געטון אלץ כדי צו דערלייכטערען איהר אנהויב... האט איהר זיך געזעהען מיט הערינגטאנען?

— יא, איך האב נאר וואס גערעדט מיט איהם... ער איז געווען זעהר ליבענסווירדיג, און פארגעלייגט מיר א זעהר גוטען פאסטען... ער האט מיר איבערגעגעבען אט, וואס איהר האט געזאגט וועגען מיר סער ראבערט... א דאנק אייך פאר אייער גוטסקייט!

— גוטסקייט?... איך האב איהם בלויז געזאגט דעם אמת וועגען אייך, און דאס איז דאס ווינציגסטע וואס איך האב פאר אייך געקאנט טון... איבעריגענס, וועל איך זיך די מיה געבען אויף אנ'אנדער אופן צו אפווישען מיין זינד, וואס איך בין בעגאנגען אין בעצוג צו אייך. איהר וועט זיך בקרוב וועגען דעם דערוויסען.. זייט געזונד, פריינד מיינער. די צייט איז א גרויסער רופא, זי וועט אייך נישט נאר, האף איך, אויסהיילען, נאר אויך מאכען פערגעסען אין דעם צער...

דאס איז געווען די לעצטע צוזאמענטרעפעניש פון מאקס'ן מיט'ן סער ראבערט.

אין א חודש ארום האט ער זיך דערוואוסט וועגען דעם טויט פון באראנעט ,און מיט נאך א וואך שפעטער האט ער בעקומען א מעלדונג פון א נאטאר אז דער סער ראבערט האט איהם אפגעשריבען דאס גאנצע פערמעגען און א גרויסען טייל פון זיין בעריהמטער ביבליאטעק.

אויף פסח איז אומגעריכט אנגעקומען אין ארזשעלעס וויבני מיט מאריס סטאר'ן, וועלכע האבען דורכגעמאכט א חתונה-רייזע.

זיי האבען חתונה געהאט מיט א וואך צוריק.

— פון דאנען וועלען מיר פאהרען קיין ניו-יארק. — האט מאריס ערקלערט, — איהר האט געלייענט די ניו-יארקער צייטונגען?

— פערשטעהט זיך, נישט, מיר האבען בכלל פערגעסען אז עס עקזיסטירען צייטונגען.

— ווען, הייסט עס, פאר אייך אינטערעסאנט זיין צו וויסען, אז דער ערשטער קאנצערט מעליקאווס אין אמעריקא איז אדורך מיט א ריזען-ערפאלג, איהם מיט מאראלענאן צורייסט מען אויף שטיקער.. אגב זענען זיי שוין איצט מאן און ווייב. עהערגעכטען האבען זיי שוין געוואלט חתונה האבען.

אז מאקס איז איבערגעבליבען אליין מיט מאריס'ן האט ער איהם א פרעג געטון וועגען טאמסאנען.

— איך האב דיר געוואלט דערציילען, נאר איך האב געוואלט אז עטעל זאל אוועק... דו ווייסט, מ'האט דאך פעסטגעשטעלט אז ער איז נישט אין ארדנונג מיט'ן מוח און מ'האט איהם אריינגעזעצט אין א משוגעים-הויז... איך האב איהם בעזוכט די פאריגע וואך... ער איז זיכער משוגע. אבער — נאר אויף איין פונקט... ער געדענקט גארנישט וועגען דעם מארד, און איז זיכער אז ער דינט ווייטער ביים סער ראבערט... אזוי ווייזט ער זיך אויס צו זיין איינגאנצען געזונד ,ווי דו און איך. ער פיהרט זיך אויף זעהר גוט, און דער הויפט-דאקטאר האלט פון איהם שטאל און אייזען... ער האט זיך אויסגעזוכט צווישען די משוגעים איינעם, וואס איז אויסער-ליך א ביסעל ענליך צום סער ראלסאן און ער דינט איהם געטריי, ווי דעם אמת'ן ראלסאן... מיך האט ער תיכף דערקאנט, און איז זעהר צופרידען געווען פון מיין בעזוך...

ער האט מיך אויך געבעטען פונאנדערצופרעגען וועגען ד"ר און עטלען און עטליכע מאל געבעטען, איך זאל אייך איבערגעבען די „איבערגעבענסטע גרוסען"...

(סוף.)

האנדווערקעריי און האנדעל

אויף דער וואר
אנ'ערנסטע פראגע

די האַנדעלס-קאַמערן און האַנדווערקער-קאַמערן בעמען זייערע בודזשעטען פון די בירגער. די האַנדעלס-קאַמער למשל ציהט איהר אַכנסה פון די סוחרים און אינדוסטריעלער ד. ה. ביים נעמען אַ פאַטענט ווערט גלייך צוגערעכענט אַ צו-שלאַג פאַר דער האַנדעלס-קאַמער. עס קומט אַלזאָ אויס, אַז גרעסטענטיילס סוחרים האַלטען אויס די האַנדעלס-קאַמערן, ווייל סוחרישע פאַטענטען ווערען מעהר אַרויסגעגעבען ווי אינדוסטריעלע פאַטענטען, קומט אַלזאָ אויס, אַז די גרעסטע טייל הכנסה פליסט טאַקע איין פונ'ם סוחר, פונ'ם דורכשניטליכען סוחרישען עלעמענט, וועלכער געפינט זיך ביים היינטיגען טאָג אין זעהר שווערע בעדינגונגען.

אַ זעלטענע זאַך איז עס, אַז שטענדיג ווייזט זיך אַרויס, דאָס איבעראַל ווערט אַלץ אויסגעהאַלטען פון דעם מיטעלען קלאַס פון דער בעפעלקערונג, יעדער שטייער ווערט נאָר געצילט זאָל קומען פון דורכשניטליכען בירגער און מיר ווייסען דאָך אויס-געצייכענט ווי שווער עס איז איצט דורכצולעבען דעם דורכשניטליכען בירגער, ווי שווער עס קומט איהם אָן צו ערפילען זיינע בירגערליכע התחייבות לטובת דעם לאַנד און לטובת דער געזעלשאַפט.

ווייס מען דאָך אויסגעצייכענט, אַז יעדער בע-זיצער פון אַ פאַטענט דאַרף קודם כל בעשטימען די גרעסטע טייל פון זיין הכנסה פאַר שטייער צוועקען, לאָקאַל אויסגאַבען אד"ג, און דאַן ערשט וואָס עס בלייבט איבער פון די אַלע נויטיגע אויסגאַבען קען ער די רעשט בעשטימען פאַר זיין געברויך.

מילא, ווען די צייטען זענען געווען נאָרמאַלע, ווען מ'האָט געקענט אויסרעכענען וואָסער הכנסה און הוצאה מ'האָט צו בעשטימען פאַר'ן לויפענדען חודש, איז די לאַגע נישט געווען אַזוי שווער, האָט מען זיך געקענט בערעכענען און זיך שאַפען פיל ווייניג אַ איבערבליק איבער'ן טעגליכען לעבען, מ'האָט געוואוסט אויף וואָס איינצוקאַרגען און אויף וואָס זיך צו ערלויבען, איצט אָבער, ווען דער קריזיס איז אַריין אין אַלטעגליכען לעבען, צוליב וואָס עס ווערט וואָס ווייטער אַלץ שווערער צו אָטעמען, שטעלט זיך די פראגע, ווען די האַנדעלס-קאַמער ווערט אויסגעהאַלטען פון סוחר, ווען ער מוז אויך די נייע געשאַפענע אינסטיטוציע אויסהאַלטען, טא וואָס גיט זי איהם און וואָס האָט ער פון איהר? וואָלטען דאָך די האַנדעלס-קאַמערן געמוזט צו זאָרגען, אַז דער מצב פונ'ם סוחר זאָל זיך פער-בעסערען און אויב זי איז צו דעם צו שוואַך, דאַרף זי ווייניגסטענס זיך בעמיהען צו פערקלענערען זיינע הוצאות, וואָס זענען פערבונדען מיט אַזוי פיל אויסגאַבען, אַז דער סוחר בלייבט אונבעהאָלפען און ער קען זיך זעלבסט גאַרנישט לייסטען.

פאַרוואָס למשל זאָל נישט די האַנדעלס-קאַמער זאָרגען, אַז די סוחרישע אינטערעסען זאָלען פער-לייכטערט ווערען, אַז אַ פאַטענט למשל זאָל נישט קענען אויסגעקויפט ווערען 2 מאָל אין יאָהר ד. ה. מ'זאָל געבען אַ פאַטענט אויף איין האַלב יאָהר, דאַן זאָלען די שטייערען קענען געצאָהלט ווערען אין די ווייטגעהענדסטע ראַטעס, ווי אויך זאָלען די שטייערען בכלל רעדוצירט ווערען ביז אַ מינימום פאַר די סוחרים, וואָס זענען נאָך נישט געשטאָרבען, אָבער לעבען זיי שוין לאַנג נישט. פאַרוואָס זאָלען די האַנדעלס-קאַמערן נישט האָבען דעם ציל צו העלפען די סוחרים בלייבען שטעהן אויף די פיס אַזוי לאַנג, ווי זיי מאַטערן זיך און ערפילען אַלע בירגערליכע פליכטען?

דאַ מען דאָך די האַנדעלס-קאַמערן אונטערנע-מען אַ אַקציע צו זאָרגען פאַר די סוחרים, וואָס שטעהען נאָך אויף די פיס און נישט דערלאָזען זיי פאַלען אין אַפגרונט, ווייל אין דעם פאַל ווערען זיי פולקאָם רואינירט, אַזוי אַז מיט'ן רואי-נירען פון יעדען סוחר ווערען גלייכצייטיג געשטראָ-פט מעהרערע בירגער און די מלוכה הערט אויף פון איהם צו האָבען יעדע יניקה.

דאָס איז אַנ'ערנסטע פראגע, אויף וועלכער די פערוואַלטער פון די האַנדעלס-קאַמערן וואָלטען זיך געבראַוכט אָפצושטעלען און זי אַלזייטיג בעטראַכטען.

ר. לעמ.

דער נייער שטייער פאר האנדווערקער
וואס וועט דער יודישער האנדווערקער דערפאר צוריק בעקומען

ווי נאָר ס'איז פערעפענטליכט געוואָרען דאָס אַזוי-גערופענע צעכ'ן-געזעץ, האָט מען פון אַלע זייטען געהערט פיל מיינונגען, אַז די מלאכה אין פוילען איז נישט אַזוי אָרגאַניזירט, איז אַזוי שטאַרק פערנאַכל'סיגט, אַז דאָס געזעץ קאָן איצט נישט אריינברענגען קיין שום נוצען די האַנדווערקער. בעזונדער האָב'ן די יודישע האַנדווערקער געהאַט גרויסע פאַרבעהאַלטען בנוגע דעם נייעם געזעץ. די יודישע האַנדווערקער האָבען געדאַרפט מ'כען גרויסע אַנשטרענגונגען, אַז זיי זאָלען זיך קודם-כל גלייכשטעלען מיט ?נר'ים, וועלכע האָבען אין לעבען געהאַט די פריווילעגיעס, וועלכע די יודישע האַנדווערקער האָבען נישט געהאַט.

דער געוועהנליכער שכל פון דעם כלל האַנד-ווערקער האָט דעמאָלס גע'טעה'ט, אַז נייע אינ-סטאַנצען זענען אַ סימן פון נייע גזירות און נייע שטייערן. ס'איז געווען נאָר אַ פאַראַדאָקס, אָבער סוף-כל-סוף איז עס געוואָרען אַן אמת. די האַנד-ווערקער-קאַמערן עקזיסטירען שוין 3 יאָהר, אָבער קיין שום ממשות'דיגע אַרבייט האָט מען נאָך פון זיי נישט געזעהען. אויסער גרויסע לאָקאַלען מיט גרויסע דירעקטאָרען-גאַזשעס האָבען זיי נאָך נישט בעוויזען צו געבען, און דאָך האָבען זיי אָבער שוין בעוויזען צו מאַכען אַ דעפיציט פון אנדער-האַלבען מיליאָן זלאָטיס. נישט קוקנדיג אויף די גרויסע עקזאַמען-אָפּצאָהלען און אנדערע קאָסטען, וואָס די האַנדווערקער האָבען געהאַט צו צאָהלען, און אַז ס'זענען געמאַכט געוואָרען דעפיציטען, ווער דאַרף זיי דעקען? — דער האַנדווערקער אַליין.

אין די איצטיגע שווערע צייטען ווען דער האַנדווערקער זשיפעט קוים, ווען ער קען נישט צובינדען אַנ'עק מיט אַנ'עק, ווער האָט שוין גע-פטרם זיין מעבעל און זיך אָפּגעזאָגט פון אַלעם וואָס איז נויטיג צו דערהאַלטען די לעבענס עקזיס-טענץ — דאַרף ער אויף זיינע פלייצעס דעקען אַ דעפיציט פון אַנדערהאַלבען מיליאָן זלאָטיס.

איינע פון די לעצטע סיים-זיצונגען האָט בעשלאָסען אַרויפצולעגען אַ נייעם שטייער אויף די האַנדווערקער, כדי צו דעקען די דעפיציטען פון די האַנדווערקער- און האַנדעלס-קאַמערן. די האַנדווערקער וועלען דעם נייעם שטייער-אָפּצאָהל מוזען בעצאָהלען. זיי פרעגען זיך אָבער, וואָס פאַראַ עקוויוואַלענט וועלען זיי צוריקבעקומען פאַר די נייע אַנדערהאַלבען מיליאָן.

בעזונדערס פרעגען דאָס די יודישע האַנד-ווערקער, די וועלכע וועלען אויסהאַלטען איבער אַ העלפט פון דעם נייעם שטייער. וואָס האָבען זיי ביז איצט גנהנה'ט פון די האַנדווערקער-קאַמערן אויסער פערביטערונג, ענטוישונג און אפילו בע-ליידיגונגען און וואָס וועלען זיי ווייטער האָבען. דער יודישער האַנדווערקער איז דאָך נישט קיין מאַשין, פון וועלכען מ'זאָל שרויפען שטייערן און דערפאַר גאָרנישט האָבען.

י. ד.

אקציע פון האנדווערקער און סוחרים-ארגאניזאציע וועגען הכנסה-שטייער
מעגליכקייט פון צוריקציהען די מיטגלידער פון די שאצונגס-קאמיסיעס

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט ווערען זייט עטליכע וואָכען פונאַנדערגעשיקט „נאַקאַזען" אויף הכנסה-שטייער פאַר'ן יאָהר 1931.

אין געוויסע האַנדווערקער און האַנדעלס-בראַנזשעס איז דער הכנסה-שטייער אָפּגעשאַצט פיל העכער ווי אין די פריהערדיגע יאָהרען אַז דערי-בער ווענדען זיך די בע'עולה'טע האַנדווערקער און סוחרים אין זייערע פעראיינען און צו זייערע פאָרשטעהער אין די שאַצונגס - קאָמיסיעס וועגען אינטערווענצען ביי די מיטגלידער פון די שאַ-צונגס-קאָמיסיעס, אַז אין פיל פעלען איז די אָפּשאַ-צונג גרעסער, ווי ס'האָט דאָס פערגעשטעלט די שאַצונגס-קאָמיסיע.

פאָרשטעהער פון די פעראיינען האָבען זיך דעריבער געווענדעט אין די שטייער-אַמטען וועגען אויפקלערונגען.

צוליב דעם וואָס די בעשלוסען פון די שאַ-צונגס-קאָמיסיעס זענען נישט האָנאָרירט געוואָרען, איז אין די פעראיינען פערהאַן אַ מיינונג אַרויס-צוציהען זייערע פאָרשטעהער פון די שאַצונגס-קאָמיסיעס און אַוועקשיקען אַ געהעריגען מעמאָ-ריאַל צו דער מאַכט.

וועגען אנולירען שטייערען
און וועגען פונאנדערלעגן אויף ראטעס

אין דער פינאַנץ-קאַמער און אין די בעזונדערע שטייער-אַמטען זענען לעצטענס געקומען פיל צאָה-לער און זיך נאָכגעפרעגט אויף ווי ווייט אמת ס'איז די ידיעה, אַז ס'וועט אַנולירט ווערען דער אומזאַץ-שטייער פאַר קלענערע צאָהלער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָבען מיר זיך געווענדעט צו דער פינאַנץ קאַמער, וואו מ'האָט אונז מיטגעטיילט, אַז ביז איצט איז נישט פערהאַן קיין שום ספעציעלע פעראָרדנונג וועגען אַנולירען די פערלעגענע שטייערען. די פינאַנץ-קאַמער, ווי אויך די לייטער'ס פון די שטייער-אַמטען קענען אָבער אויפ'ן גרונד פון אַ פעראָרדנונג פון פינאַנץ-מיניסטעריום, אַנולירען אַזעלכע שטייערען, וועלכע זיי האַלטען, אַז מ'קען זיי שוין נישט איינמאַהנען, די נאַטשעלניקעס האָבען דאָס רעכט פונאַנדערצו-לעגען די פערלעגענע שטייערען אויף ראַטעס מיט די לענגסטע טערמינען.

אויב איימיצער וויל, אַז מ'זאָל איהם אַנולי-רען די שטייערען, דאַרף ער וועגען דעם אָפּגעבען אַ אינדיווידועלע ביטע, וועלכע זאָל זיין געשטיצט מיט די נעהעריגע דאָקימענטען.

ארגאניזירונג פון ארבייט-געבער

די אָרגאַניזירונג פון אַרבייטס-געבער, וואָס איז געווענדעט קודם כל געגען די אַרבייטער'ס, איז נישט די ערשטע פאָרם פון אָרגאַניזירונג פון אינדוס-טריעלע אונטערנעהמערס. אומגעקעהרט זי איז אין די מייסטע פעלען דווקא די לעצטע פאָרם, וואָס קומט נאָך אַ גאַנצער רייהע פון מעהר, אָדער ווע-ניגער געלונגענע פערזוכען צו פערשיידיגע אַנדערע אינטערעסען פון די אונטערנעהמערס. זיי אָרגאַניזי-רען זיך קודם כל כדי צו רעגולירען די בעדינגונ-גען פון פראָדוקציע און צו פערקלענערען די גע-גענזייטיגע קאָנקורענץ, דערנאָך כדי צו אָרגאַניזירען דעם בשותפותדיגען פערקויף פון דער פראָדוק-ציע א.אַ.וו. און גאָר צום סוף קומט ערשט די טענ-דענץ צו שאַפען אויף אַנ'איינהייטליכען קאַמפס-פראָנט געגען דעם אַרבייטער אַלס די לעצטע עטאַפע אין פראָצעס פון אינטענזיווער אָרגאַניזירונג.. אַז וועלכע אַלגעמיינע אָרגאַניזירונגס-טענדענצען זענען אין לעבען פון יודישע אינדוסטריע-אונטערנעהמער און בעלי-מלאכות געווען תמיד זעהר שוואַך און כמעט נישט אַרויסגעגאַנגען פון ראַהמען פון ער-שטע פערזוכען, ס'איז אַלזאָ קלאָר אַז עס האָט נישט געקאָנט צוקומען ביז צום סאַמע לעצטען עטאַפּ פון דער אָרגאַניזירונג וואָס הייסט אָרגאַניזאַציעס פון אַרבייטס-געבערס.

די טאַטזאַך אַז די אָרגאַניזירונג פון אַרבייטס-געבערס איז דער לעצטער עטאַפּ אין פראָצעס פון צוזאַמענפאַסען די אינדוסטריע, איז אַוודאי נישט קיין צופעליגע. כדי די אָרגאַניזאַציע פון אַרבייטס-געבערס זאָל קאָנען ענטשטעהען און זיך ענטוויק-לען, דאַרף עקזיסטירען קודם כל אַ קלאָרער פסי-כאָלאָגישער יסוד, וואָס קאָן זיין נאָר אַ קאָנסע-קווענץ פון אַ לאַנגער ענטוויקלונג. די אַרויסקריסטאַ-ליזירונג פון אַרבייטס-געבער אָרגאַניזאַציעס פערענ-דיגט אין אמת'ן דעם פראָצעס פון קלאַסען-קאָנצענ-טראַציע אין מאָדערנעם זין פון וואָרט אַנטקעגען דעם קלאַס פון אַרבייטערס שטעלט זיך אָרגאַניזירט און בעוואוסטזיניג דער קלאַס פון אַרבייטס-געבערס, גרייט צו פיהרען דעם קלאַסען-קאַמף ביז צו די סאַמע לעצטע קאָנסעקווענצען, בײדע קלאַסען שאַצען אָפּ ווי געהעריג די ביידערזייטיגע כוחות און הויבען אָן צו זעהען אין דעם אַנדערען צד אַ גלייך-שטאַרקען שונא, מיט וועמען מען דאַרף זיך רע-כענען אויף טריט און טריט, אַזאַ פסיכאָלאָגישער צו-שטאַנד שאַפט זיך אָהן גרעסערע שוועריגקייטען ביי די אַרבייטערס בפרט אין די גרויס-אינדוסטריעלע בעטריבען (אין דער מיטעלער און דער קליינער אינ-דוסטריע איז שוין דער פראָצעס אַ סך מעהר קאָמ-פליצירט), אָבער צווישען די אַרבייטס-געבער'ס דאַר-פען קודם כל בעזייטיגט ווער'ן אַ סך שוועריגקיי-טען. דער מיטעלער און דער קליינער אַרבייטס-גע-בער דאַרף זיך קודם כל בעפרייען פון דעם פאַט-ריאַרכאַלען פערהעלטניש צום אַרבייטער און זעהען אין איהם נישט עפּעס אַ בן-משפחה פון אַ מינדער'ן סאָרט, וואָס דאַרף ערציהען און גלייכצייטיג עקס-פלאָאַטירט ווערען, ווי ווייט עס לאָזט זיך, נאָר אַ גלייכבערעכטיגטען און אַ גלייך-שטאַרקען מענש, וואָס האָט אייגענע און אין די מייסטע פעלען ענט-קעגענגעזעצטע אינטערעסען.. וואָס שייך אָבער דעם גרויס-אינדוסטריעלען אונטערנעהמער, מוז ער אי-בערווינדען דעם שטאַנדפונקט פון „אָדון בביתו", פון אַ גענעראַל מיט אומבעגרעניצטע רעכטען לגבי די אַרבייטער, וואָס רעכענט זיך אין בעסטען פאַל, מיט „זיינע" אַרבייטערס און נישט מיט דעם קלאַס אַלס אַזעלכען, סיי דער איינער פראָצעס און סיי דער אַנדערער זענען זעהר שווער און קאָמפּליצירט און עס געדויערט אין די מייסטע פעלען לאַנגע יאָהרען ביז עס שאַפט זיך די טענדענץ צו אַזאַ פסיכאָלאָ-גישען צושטאַנד, אַט די דאָזיגע טענדענץ פעהלט אין די מייסטע פעלען אין ראַהמען פון דער יודישער אינדוסטריע, די פאַטריאַרכאַלע פערהעלטניש הערשט ביי יודישע אַרבייטס-געבערס כמעט אומבע-גרעניצט אין אַ משונהדיגען געגענזאַץ צו דער שאַרפער קלאַסען-בעוואוסטזיניגקייט פון די אַרבייטער. די דאָזיגע פערהעלטניש איז דאָ נישט נאָר אַ קאָנסעקווענץ פון טראַדיציע וואָס איז נישט אַזוי לאַנג, נאָר פון דער גרויסער עקאָנאָמישער שוואַכ-קייט און פון אונמעגליכקייט זיך צוצופּאַסען צו מאָדערנע עקאָנאָמישע בעדינגונגען, ביי וועלכע בע-דינגונגען קאָן זיך אַ אַרבייטס-געבער אָרגאַניזאַציע נישט ענטוויקלען.

נישט קלענערע זענען די שוועריגקייטען פון שטאַנדפונקט פון דער טעטיגקייט און פון די צילען פון אַרבייטס-געבער-אָרגאַניזאַציעס. די אַרבייטס-געבער-אָרגאַניזאַציע איז אמת תמיד געווענדעט גע-געגען די אַרבייטער, אָבער דער קאַמף פיהרט זיך אויף צוויי פערשידענע פראָנטען: א) דער דירעקטער קאַמף געגען דער אַרבייטערשאַפט און ב) די מאָבילי-זירונג פון די כוחות. פון דער מדינה. כדי צו בע-גרעניצען די רעכט פון אַרבייטער, פערקלענערען דעם סאָציאַלען שוץ א. אַז. וו.. האָט גרעסער איז דער עקאָנאָמישער כוח פון אַרבייטס-געבער'ס און וואָס מעהר עס וואַקסט די מעגליכקייט צו בעאיינ-פלוסען די מדינה. אַלץ מעהר פערשטאַרקט זיך אויך די טענדענץ זיך אַריבערצוּוואַרפען קודם כל אויף דעם צווייטען פראָנט. אין דער דאָזי-גער בעציהונג זענען די מעגליכקייטען פון אַ יודי-שען אַרבייטס-געבער כמעט גול און עס פעהלט אויך צוליב דעם די טענדענץ צו שאַפען בעזונדערע אָרגאַניזאַציעס, כדי צו בעאיינפלוסען די מדינה. פון דער אַנדערער זייט אָבער, אויב מיר נעהמען אין אַכט די מיטלען פון דירעקטען קאַמף געגען דער אַרבייטערשאַפט. ווייזט זיך אַרויס, אַז אויך דאָ זענען די מעגליכקייטען פון יודישע אַרבייטס-געבער'ס זעהר בעגרעניצט. די אָרגאַניזירונג פון שטרייק פערזיכערונג איז שטאַרק בעשווערט, סיי צוליב דער גרויסער צאָהל פון אונטערנעהמער (צוזאַמען מיט בעלי-מלאכות) און סיי צוליב זייער שווערער עקאָ-נאָמישער סיטואַציע, וואָס ערמעגליכט נישט צו צאָהלען רעגעלמעסיגע בייטראַגען, שוין נישט נעה-מענדיג אין אַכט דעם שוואַכען זין פאַר אָרגאַניזאַ-ציע און פאַר סאָלידאַריטעט, וואָס באַטרעפט אויך ער בעשווערט אַזאַ אָרגאַניזירונגס-פראָצעס. און אויב צווישען די יודישע אַרבייטער איז די שטרייק-פערזיכערונג כמעט נאָר אַ זאַך פון טעאָריע, איז זי נישט געקומען צווישען די אַרבייטס-געבערס אַפילו צו דער דאָזיגער סטאַדיע און וועגען ערנסטע פער-זוכען, זי צו פערווירקליכען, קאָן אַפילו קיין רייד נישט זיין. און אַפילו די טעכניק פון בערעכענען די ענטשעדיגונגען, וואָס איז נישט לייכט אויך ביי אַנדערע פעלקער, קאָמפּליצירט זיך נאָך טויזענד מאָל מעהר אין דער יודישער אינדוסטריע, וואָס איז נישט אָרגאַניזירט און שטעלט פאַר מיט זיך אַ חוץ דעם אין אַ סך פעלען אַ טיפּישע טעאַן-אינדוסטריע.

ד"ר. א. טארטאקאווער.

Dyplomowana
HIGIENISTKA
LIZA NAMIOT
נעהמט אָן אַרבייט: זאַסטוזשיכען, אַפּאַטרונקעס, דיזשורען
35 אַלעיאַ 1-טער מאַי 35
פראָנט, ערשטער שטאָק.
טעלעפאָנירען טאָג-טעגליך, אויסער שבת, פון 2 ביז 4 נומער 145-02.

יעדער איינציגער האָט זיך איבערצייגט, אַז פאַר מעבעל
דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען אז"וו
צאָהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשיידען געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

ניי ער
פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי ער
פאלקסבלאט

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 6.49
זון-אונטערגאנג 3,56

דינסטאג
10
ל
מרחשון תרצ"ב

טאג-נאטיצען

קיך פאר ארבייטסלאזע אינטעליגענץ

צי וועט זיך קיינער נישט אפרופען?

דער ארבייטסלאזער קאמיטעט אין לאדז ארבייט מיט גרויס פלייס. די זאמלונגען געהען מיט ערפאלג. ס'ווערען געמאכט פערשידענע אונטערנעהמונגען, קיינער זאגט זיך נישט אפ צו העלפען די גרויסע מאסען ארבייטסלאזע, וועלכע זענען געבליבען אויפ'ן ווינטער אהן שום פערדינסט. די ערשטע ראציאנעלע הילף, וואס דער קאמיטעט איז געווען אומשטאנד צו געבען די ארבייטסלאזע דאס זענען די אומזיסטע קוכען, ווי יעדער איינער זאל אין ערגסטען פאל קענען בעקומען א ווארים לעפעל עסען, כאטש איינמאל אין טאג.

די יודישע בעפעלקערונג אין לאדז איז נישט געבליבען היגטערשטעליג אין דער זאמעל-אקציע פאר'ן ארבייטסלאזען קאמיטעט. די יודישע פעראיינען און בכלל די יודישע איינוואוינער האבען זיך מיט א ברייטער האנד אנגערופען אויף דעם רוף פון קאמיטעט און אונטערשטיצט יעדע אקציע דעריבער האט דער ארבייטסלאזער קאמיטעט געפונען פאר זיין פליכט און חוב צו גרינדען אויך קוכען פאר יודישע ארבייטסלאזע. אבער דא האט מען אנגעטראפען אויף א גאנץ אנדערע שוועריגקייטען, וואס ליגט שוין נישט אין דער קאמפעטענץ פון דעם ארבייטסלאזען קאמיטעט.

דער קאמיטעט האט זיך געווענדעט צו דער יודישער קהלה אין לאדז מיט דעם אויפטראג, אז זי איז גרייט איינצוארדנען צוויי קוכען פאר יודען איינע פאר פיזישע ארבייטער און די צווייטע פאר דער ארבייטסלאזער אינטעליגענץ. די קיך פאר ארבייטער האט גענומען דער פעראיין „נותן-לחם“ און די קהלה האט אפגעפטרט א קלאפאט, ערגער איז אבער געווען מיט דער קיך פאר דער אינטעליגענץ. נאך א לאנגער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען די קיך נישט איבערצונעהמען מיט'ן מאטיוו, אז די קהלה דארף נישט צושפּליטערען די אקציע, וואס זי גרייט צו פאר די פרנסהלאזע יודען אויף ווינטער. באלד דערויף איז בעשלאסען געווארען, אז די קהלה זאל צונויפרופען א קאנפערענץ פון פעראיינען און געזעלשאפטליכע טוער וועגען דער הילפס-אקציע. די קאנפערענץ איז ביז יעצט נישט גערופען געווארען.

און אז די קהלה האט נישט געוואלט איבערנעהמען די קיך פאר דער ארבייטסלאזער אינטעליגענץ, האט זיך ביז איצט נישט געפונען קיין איין פעראיין, וועלכע זאל דאס וועלען טון. ס'איז פשוט א חרפה אויסצוזאגען, אז בעת עס עקזיסטירען שוין עטליכע נישט-יודישע קוכען, בעט זיך פשוט דער ארבייטסלאזער קאמיטעט, אז אימיצער זאל איבערנעהמען א יודישע קיך און ס'איז נישט פערהאן ווער ס'זאל דאס טון. לויט דער קאלקולאציע וואלטען די פעראיינען נישט געדארפט, לויט דעם ווי דער ארבייטסלאזער קאמיטעט גיט, צו טראגען קיין גרויסע קאסטען און דאך רופט זיך קיינער נישט אפ דערויף.

ס'איז אפגעשטארבען דער וועג פאר געזעלשאפטליכקייט אין לאדז. ס'פערמאכען זיך לייכט איין אינסטיטוציע נאך דער צווייטער. ערגער איז אבער מיט דער דרינגענדער הילף וואס מען מוז געבען די יודישע ארבייטסלאזע. צי וועט ווירקליך נישט זיין ווער. יועלכער זאל זיך אונטערנעמען ארויסצוגעבען א מיטאג פאר יודישע ארבייטסלאזע אינטעליגענטען.

י. ד.

פון האנדעלס-געריכט

אַ טשעקאַווע האנדעלס-פּראָצעס וועגן „פערדישע קעפּ“ און וועגן „אייזעל-קעפּ“, וועלכער ציהט זיך שוין 8 יאָהר

אין שייכות מיט דעם אופדלאשטש פון דער אקצ. געז. ש. ראזענבלאט, האט דער ריכטער-קאמיסאר פון דעם אופדלאשטש זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע, צו געבען א טערמין פון 4 חדשים אויף פעסטצושטעלען דעם קרעדיטארען-בעשטאנד.

דאס געריכט האט די ביטע אפגעזאגט, דעם סינדיק איז דערלויבט געווארען צו רופען א פערזאמלונג פון די קרעדיטארען.

* * *

וועגען דעם אופדלאשטש פון דער פירמע „גוסטאוו פישער און שותף“ (נאפיורקאווסקיעגא 70), האט דאס געריכט אויף דעם פארשלאג פון די קרעדיטארען בעשלאסען די שותפים פון דער פירמע זיגמונד און גוסטאוו פישער, איינצוזעצען אין תפיסה. דאס געריכט האט אפגעזאגט די ביטעס וועגען א גלייט. איצט האט דאס געריכט בעשלאסען צו געבען א גלייט-בריף אויף 3 חדשים.

* * *

אין האנדעלס-געריכט איז בעטראכט געווארען א טשעקאווער האנדעלס-פראצעס, וועלכער פיהרט זיך שוין פון יאהר 1923. דער פראצעס איז צוליב... „פערדישע קעפ“ און „אייזעל-קעפ“.

די אקציען-געזעלשאפט פון דער לאדזער ניי-גארן-פאבריק, האט אין זיינער צייט פערקלאגט דעם פאבריקאנט פון ניי-גארן — מענדל באהאריער (נייע ציגעלגאס 26) פאר נאכמאכען די עטיקעטען פון דער אקציען-געזעלשאפט. די פאבריק-מארקע פון דער אקצ. געז. איז דריי פערדישע קעפ, און מענדל באהאריער האט זיין פאבריק-מארקע מיט... אייזעל-קעפ. זענען אבער די אייזעל-קעפ זעהר ענליך צו די פערדישע קעפ, צוליב וואס, די אקצ. געז. זעהט איין, אז באהאריער האט דער געזעלשאפט געברענגט מאטעריעלע שאדענס, אריינפיהרענדיג די קונים אין א טעות. באהאריער איז אויך בעשולדיגט געווארען אין אומערליכע קאנקורענץ. די געז. פערלאנגט צוריקצוציהען די עטיקעטען און 10 טויזענד זל. שאדען-ערזאץ.

דער פראצעס איז שוין פארגעקומען עטליכע מאל. אין יאהר 1923 האט דאס געריכט באהאריער'ן פערמשפט צו 2 חדשים ארעסט. די שטראף איז איהם צוליב דער אמנעסטיע געשענקט געווארען. ב. האט שפעטער אפעלירט, און דאס אפעלאציע-געריכט האט איהם אינגאנצען בעפרייט.

די געזעלשאפט האט ווידער פערפיהרט א ציוויל-פראצעס, ביילעגענדיג די מיינונג פון דער האנדעלס-קאמער. דאס געריכט האט געפסקנט, באהאריער זאל בעצאהלען 5 טויזענד זל. שאדען-ערזאץ דער אקצ. געז. דערויף האט באהאריער ווידער אפעלירט, פעררופענדיג זיך אויף דעם בעפרייאונגס-אורטייל פון אפעלאציע-געריכט. אויך די אקצ. געז. האט אפעלירט, פערלאנגענדיג 10 טויזענד זל.

דאס אפעלאציע-געריכט האט אויף דער לעצטער זיצונג ווידער אמאל בעטראכט דעם פראצעס, און צוגעמשפט באהאריער'ן צו בעצאהלען נאר 5 טויזענד זל.

היינט זאל ווערען פערענדיגט

דער סכסוך אין די בעקערייען

(2) געכטען איז פארגעקומען אין מאגיסטראט א זיצונג פון דער צענטריק-קאמיסיע מיט די בעקער-פארשטייער.

עס האט זיך געהאנדעלט וועגען דעם, אז די קאמיסיע האט געפאדערט דאס די פרייזען פון געבעקס זאלען ביליגער ווערען, מחמת כידוע, ווערען רעדוצירט די ארבייטער-שכירות.

די בעקער-מייסטער האבען אבער געטענהט, אז ביי דער איצטיגער טייערונג פון מעהל און ביי די איצטיגע פרייזען אויף געבעקס האבען זיי קיין אנדער ברירה נישט, ווי נאר צו רעדוצירען די ארבייטער-לויגען.

א"ר רעזולטאט איז בעשלאסען געווארען צו בעשטימען א סוב-קאמיסיע אין וועלכער עס זענען אריין די ה"ה קאלושינסקי (מצד'ן מאגיסטראט) און גראלינסקי, זאלענסקי, און זשענטאלסקי (מצד דעם בעקער-צעך) וועלען דעם ענין געבעקס גענוי אויסקאלקולירען און דאן וועלען געענדערט ווערען די פרייזען.

היינט וועט אויך פארקומען א קאנפערענץ פון די בעקער-מייסטערס מיט די בעקער-געזעלען אין ארבייטס-אינספעקטאראט.

א גרויסער קארטען-שווינדעל אדער בלבול

סענסאציאנעלער קאנפליקט צווישען א לאדזער פאבריקאנט און א בערלינער סוחר

צווישען די לאדזער גרויסע יודישע סוחרים און פאבריקאנטען קאכט זיך איצט מיט אויסערגעוועהנליכער סענסאציע, וועלכע כאראקטעריזירט די בעציהונגען אין דעם דאזיגען וועלטעל.

אין לאדז איז בעקאנט און פאפולער דער גרויסער יודישער פאבריקאנט ק. דעם דאזיגען יוד האלט מען פאר א גביר רצון. ער האט זעהר פיל געלד אין מוזמן און ווי מען זאגט איז ער „געזונד ווי אייזען“.

דער דאזיגער הער ק. מאכט אפט רייזעס געשעפטליכע און לוקסוסאווע אין פערשידענע אייראפעאישע הויפט-שטעט. ער האט אויך ליב אז ער טרעפט עטליכע זיינע בעקאנטע יודישע סוחרים און פאבריקאנטען צו מאכען א פריינדשאפטליך קארטעל, פערשטעהט זיך אויף גרעסערע סומען וואס שפילט דען פארא ראל ביי אזא גביר עטליכע הונדערט, אדער גאר אפשר עטליכע טויזענד גילדען?

מיט עטליכע וואכען צוריק איז ק. געפאהרען קיין דאנציג, פון דארט קיין בערלין און פון דארט קיין פאריז. דער גורל האט געוואלט, אז ער זאל אין דאנציג טרעפען זיינס א בעקאנטען אויך א זעהר רייכען יוד, וועלכער וואוינט איצט אין בערלין, א געוויסען ה. מ.

ביידע בעקאנטע האבען זיך הארציג בעגריסט און מ'האט זיך אויסגעשמועסט וועגען די היינטיגע געשעפטען, וועגען געמיינזאמע בעקאנטע און וועגען אלץ וואס האט זיך נאר געלאזט. נאכ'דעם ווי ס'איז שוין נישט געווען וועגען וואס צו רעדען, האט ה. מ. פארגעלעגט, אז מ'זאל זיך אוועקזעצען שפּילען אביסעל אין „ניינטעל“. הער ק., וועלכער האט דאס נישט פיינט געהאט האט באלד מסכים געווען און מ'האט זיך אוועקגעזעצט פאשען די קארטען. מ'האט געשפילט אויף בכבודע סומען, אזוי ווי ס'פאסט פאר 2 גרויסע בגירים. מ'האט געשפילט נישט אויף קיין זלאטיס נאר דוקא אויף דאלארען און נישט אויף קיין ענצעלנע אדער צעהנדליגער נאר אויף גאנצע הונדערטער דאלאר.

פערשטעהט זיך, אז ווען צוויי מענשען שפּילען מוז איינער פערשפּילען און איינער געווינען. דאס מאל האט פערשפּילט ה' מ. און געוואונען דער לאדזער ה' ק., אבער נישט עפּעס גלאט געוואונען, נאר ס'האט צוגערונען און צוגעשוואומען. ק. האט שוין אין דאנציג פון זיין פריינד געהאט געוואונען עטליכע טויזענד דאלאר. מ. האט אויפגעהערט צו שפּילען און פארגעלעגט ק.—ן, אז ער זאל מיטפאהרען מיט איהם קיין בערלין און דארט ווייטער שפּילען, אפשר וועט דארט זיין מזל'דיגער. ק.—ן איז געווען נישט בעקוועם אפצוזאגען זיין פריינד, נאכמעהר דערפאר, ווייל ער האט שוין געהאט געוואונען עטליכע טויזענד דאלאר און ק. האט מסכים געווען צו פאהרען קיין בערלין. קומענדיג קיין בערלין האבען זיי זיך ווידער אוועקגעזעצט שפּילען. מ.'ן איז געגאנגען גאר שלימזל'דיג און ער האט ווידער פערשפּילט א גאר גרויסע סומע און וואס מעהר ער האט געוואלט צוריקגעווינען אלס מעהר האט ער פערשפּילט. אזוי, אז די פערשפּילטע סומע האט דערגרייכט אין די צעהנדליגער טויזענדער דאלארען. דערווייל האט ק. שוין געדארפט אהיימפאהרען קיין לאדז און איז אוועקגעפאהרען מיט א געווינס, וואס האט דערגרייכט די פאנטאסטישע סומע פון עטליכע צעהנדליג טויזענד דאלארען.

דעם בערלינער מ. האט די געשיכטע נישט געשמעקט און ער האט זיך געגרייט אפצורעכענען מיט ק.—ן.

אין א שעהנעם, העלען טאג איז אין דער הויפט-פאליצי-קאמאנדע אין ווארשא אנגעקומען אן אנקלאגע פון מ. מיט פאלגענדען אינהאלט; היות ווי אין בערלין איז געווען דער אינדוסטריעלער ק. און געוואונען אין קארטען אן אומגעהויערע סומע געלד, האט מען זיך שפעטער דערוואוסט אז די קארטען מיט וועלכע ק. האט געשפּילט זענען געווען געצייכענט און אזוי ארום הייסט עס, אז ק. האט געוואונען דאס געלט מיט פאלשע קארטען-שפּילען. צו דער אנקלאגע זענען צוגעלעגט עטליכע קארטען וועלכע האבען געהאט פערשידענע צייכענס, מיט די דאזיגע קארטען האט דאס ק. געזאלט שפּילען מיט מ. און געווינען די ריזיגע סומע געלד.

די ווארשאווער הויפט-קאמאנדא האט גלייך אנגעהויבען צו זוכען דעם פאבריקאנט ק. און ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז ער וואוינט אין לאדז. דער ענין איז דעריבער אהער איבערגעשיקט געווארען און ק. איז ארויסגערופען געווארען אין אויספארשונגס-אמט. דא האט ער זיך ערשט דערוואוסט און וואס ער ווערט בעשולדיגט.

דערוויסענדיג וועגען דער דאזיגער געשיכטע האט ק. גלייך אפגעגעבען א געגען-אנקלאגע געגען מ., אז דער לעצטער שאנטאזשירט איהם, היות ווי ק. האט איהם נישט געוואלט צוריקגעבען דאס פערשפּילטע געלד האט מ. איהם אנגעהויבען צו שאנטאזשירען דורך דעם, וואס ער האט איהם בעשולדיגט אין פאלשען קארטען-שפּילען.

דער לאדזער אויספארשונגס-אמט האט איצט אונטערגענומען אן ענערגישע אויספארשונג, וועלכע אנקלאגע ס'איז א ריכטיגע, דערווייל איז די געשיכטע די סענסאציע פון טאג אין דער לאדזער יודישער סוחרישער וועלט. דער פאבריקאנט ק. האט אנגעגעבען אלס עדות א רייה גרויסע לאדזער יודישע סוחרים און אינדוסטריעלער.

דרייצעהנטער יאהרטאג פון פוילענס בעפרייאונג

(א) מארגען וועלען אין לאדז פארקומען א רייה פייערליכקייטען, אין צוזאמענהאנג מיט'ן 13-טען יאהרטאג פון פוילענס בעפרייאונג.

דעם טאג וועלען נישט זיין טעטיג: די פינאנץ-אמטען, די פינאנץ-קאמער, דער וואיעוואדען-אמט, דער מאגיסטראט און אנדערע מלוכה'שע און שטאטישע אינסטיטוציעס.

דאס געריכט וועט יא זיין טעטיג.

די פאסט וועט צוגעשטעלט ווערען איינמאל, און אויפ'ן פאסט-אמט וועט געארבייט ווערען אזוי-ווי אין א זונטאג-טאג.

די הייזער וועלען דעקארירט ווערען מיט פעהנער.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

די רעגיסטראציע פיהרט דורך די מיליטער ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדזקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 אזייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, דינסטאג, ד. 10 נאוועמבער די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5 קאמיסאריאט מיט די אותיות

P R

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 13 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

T U W Z Ź

מארגען, מיטוואך ד. 11 נאוועמבער די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5 קאמיסאריאט מיט די אותיות!

S SZ

און די. וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 14 קאמיסאריאט, מיט די אותיות:

A B C D E F

דאס סוחרטום וועגען אפהיטען דעם 8-שעהדיגען ארבייטס-טאג

(א) די סוח־ישע ארגאניזאציעס האבען פארגעשיקט א צירקולאר צו זייערע מיטגלידער, דורך וועלכען עס ווערט דערמאנט וועגען דעם, אז כדי צו פארקלענערן די ארבייטסלאזיגקייט, מוז שטרענג אפגעהיט ווערען דער 8-שעהדיגער ארבייטס-טאג.

ביי די פרוכטען און געמיזע-קליינהענדלער

אונטערן פארזיץ פון ה' אייזענבוים איז פארגעקומען די יעהרליכע פערזאמלונג פון קליינהענדלער-פעראיין פון פרוכטען, געמיזע (גרינער מארק). דער פ'עזעס ה' גאלדשטיין גיט אב א בעריכט פון דער טעטיגקייט, די פערזאמלונג דריקט אויס א דאנק דער אלטער פערוואלטונג פאר איהר טעטיגקייט, עס ווערט אויך בעטראכט א בריף פון קאמיטעט פון ארבייטסלאזע ביי דער שטאט סטאראסטא. דער פעראיין זאל אויך בעשטייערן פאר די ארבייטסלאזע.

נאך א קליינע דיסקוסיע האט דער בריף נישט געקאנט אין אכט גענומען ווערען ביי דעם בעסטען ווילען. ווייל די קליינהענדלער זענען אליין גענויטיגט אין אונטערשטיצונג. אין דער נייער פערוואלטונג זענען אריין: אלס עהרען-פרעזעס: לאוויק אלעקסאנדער יאצל: פרעזעס שמואל גאלדשטיין, וויצע — הימעלפארב, קאסיר — פלאמענבוים סעקרעטאר — טערנער, עקאנאם — לעדערמאן, ה. באראן, ווייכמאן א. באראן און לעדערמאן. קאנדידאטעי: שווארצבארד, שטטענפויגעל, לופט. רעווידיר-קאמיסיע: קורצבאם, גודינסקי און קווארט. קאנדידאטען: פערענבוך און בראנד.

א שכור אונטער א לאקאמאטיוו

(2) נעכטען ביינאכט, 2 א זייגער, איז אין זשאביעניעץ ארונטערגעפאלען אונטער א מאנעווירירענדען לאקאמאטיוו דער 40 יעהריגער טראנציטשעק מילטשארעק (פרינציפאלנא 20, קאזשיני).

דער פועל יוצא דערפון איז געווען, אז דער שכור'ער מילטשארעק האט 2 צובראכענע ריפען, און אין א געפעהרליכען צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די מאמע ווייסט נישט די סכנה
און זי גיט איבער ווי-אזוי דער זוהן, דער מער, ער האט זי „בעהאנדעלט“

(2) נעכטען האבען מיר איבערגעגעבען די רויב לאדיד־געשיכטע פון זשגאווער 20, וואו א געוויסער אנטאני יאנקאווסקי האט שווער פערוואונדעט און בערויבט זיין אלטע מוטער, און איז אליין אנטלאפען.

איצט איז די אלטע אין שפיטאל געקומען צו זיך און איבערגעגעבען דער פאליציי — משמעות נישט־פיהלענדיג וואס עס דראהט איהר זוהן — אז אנטאני האט זינט דריי יאהר געוואוינט ביי איהר, ד.ה. זינט ווען ער איז זיך פונאנדערגעגאנגען מיט זיין ווייב. א געוויסע צייט האט ער געהאט א קאכאנקע, מיט וועלכער ער פלעגט זיך אפט בעגעגענען, אבער ביי וועלכער ער האט נישט געוואוינט. דעם לעצטען זונטאג האט אנטאני געפאדערט ב ייזיין מוטער זי זאל איהם געבען געלד. אז זי האט איהם נישט געוואלט נאכגעבען זיין בקשה האט ער געכאפט א העקעל און זי מכבד געווען עטליכע מאל איבערן קאפ...

דער צווייטער זוהן יאנקאווסקיס וועלכער דינט אין דער פאליציי, האט זיך געגעבען א שבועה, אז ער וועט פאר יעדען פרייז אויסגעפינען זיין ברודער, דעם רוצח-מערדער און איבערגעבען איהם אין די הענד פון דער גערעכטיגקייט.

פאליציי האט פונאנדערגעשיקט אומעטום שטעק-בריף.

——=:0:=——

5 זלאטיס — ס'קאסט אליין טייערער
די מיסברויכען אין מלוכה'שען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט

(2) אין מלוכהשען אמט פאר ארבייטס-פערמיטלונג האבען א לענגערע צייט געארבייט: לעאנארד מאלטשעווסקי און לודוויק-דאמיניק פאכאווסקי.

די דאזיגע צוויי בעאמטע האבען זיך דערלויבט אויף א „קלייניגקייט“: אין משך פון א היבשער צייט האבען זיי געלייגט די חתימה פון דעם אמט אויף ביכלעך פון אזעלכע ארבייטסלאזע, וואס האבען פערלוירען דאס רעכט צו בעקומען מלוכה-אונטערשטיצונג אוי דערפאר פלעגען זיי נעהמען בעצאהלט — פיגף זלאטעס פאר'ן לייגען דעם שטעמפעל (ס'איז געווען אזא מקח ווי א גראשען א בייגעל...) איצט איז שוין די אויספארשונג וועגען דעם ענין איינגאנצען פערענדיגט און בקרוב וועלען זיך די בײדע „שטעמפלערס“ אויסטענה'ן פאר'ן קרייז-געריכט.

דערוויל זיצט זיך פאכאווסקי אין טורמע, און מאלטשעווסקי איז נאך אויף דער פריי, ווייל מ'האט פאר איהם אריינגעלעגט קויציע.

מ'טאר נישט פייניגען קיין חיות
א וואך ארעסט פאר'ן דערהרגענען א וועוויארקע

(2) דעם 9 אויגוסט ד. י. האט די פרוי לאה צאלקע (זאקאנסנא 16) געמאלדען אין „צער בעלי חיים“. אז דער סטרוזש פון דעם הויז, וואלענטי שימינסקי האט דערהרג'עט איהרע א פער היימישע וועוויארקע.

דער סטרוזש איז אויף אנ'אדמיניסטראטיווען וועג בעשטראפט געווארען מיט בעצאהלען 40 זל.

ער איז פון דעם אורטייל געווען נישט צופרידען, און אפעלירט צים שטאטישען געריכט, וועלכער האט ארויסגעגעבען א פסק, אז ער דארף בעצאהלען 50 זלאטעס שטראף, אדער זיצען א וואך צייט אין טירמע.

די אייזערנע קאסע אויפ'ן וואגען
און ויסעו — און מען איז אוועקגעפאהרען מיט דער גנבה

(2) אין זעלעוו, לאסקער פאוויאט, האט מען עהערנעכטען געמאכט אנ'איינברוכס-גנבה אין דער קרעדיט-קאאפעראטיוו-קאסע.

די איינברעכער האבען מיט זיך מיטגענומען די גאנצע פייער-קאסע, ארויפגעלעגט זי אויף א וואגען און אוועקגעפיהרט אין דער ריכטונג פון פיעטריקאווער פאוויאט.

חוץ מזה האבען די איינברעכער פון א שופלעדעל ארויסגענומען 200 זלאטעס מזומן-געלד.

אין דער קאסע זענען בלויז געלעגען עטליכע צעהנדליג וועקסלען און 2 טשעקען.

דערוויל זוכט מען נאך די פערברעכער.

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעהמט אז די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט“
די קלעפסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און פונאנדערגעקלעבט איבער דער שטאט.

גוט מארגען!

לאדז — א גליקליכע שטאט...

לאדז איז א „גליקליכע שטאט“, לאדזער יודען, גיט אפ א שבח און א לויב צו זיין ליבען נאמען, וואס איהר זענט לאדזער.

וואספארע גליקען האבען מיר. לאדזער! וואס איז די גדולה מיט אונזער לאדז? אודאי איז עס א גליק! וואס וואלטען מיר, לאדזער יודען געטון, ווען מיר זענען קראקאווער? צי אפילו ווארשאווער?

א לאדזער יוד, אז ער געהט ארויס אין גאס, ווענען וואס טראכט ער? ער טראכט אין וועלכער אומזיסטער קוך דארף ער זיך פערעגיסטרירען. אין וועלכער ווארים-שטוב זאל ער שיקען זיינע געפרוירענע קינדערלעך נאך א טעלערל קרופניק, וועלכען טאג וועט דער ווירט ארויסווארפען זיין ביסעל בעבעכעס אויפ'ן הויף, וואס פארע תירוץ זאל ער געבען דעם זולל וסובא'דיגען מאגען, וואס שרייט: געב עסען, אז נישט וועט דיר נישט גוט ווערען — אבער ווייטער? ווייטער איז דאך אונז, לאדזער וואויל!..

לאדז האט אויך „הויכע“ זאכען; הויכע פאבריק-קוימענס, הויכע הייזער, א הויכען קאשטשושקא-דענקמאל. הויכע שטייערען, לאדזער פאבריקאנטען טראגען זיך נאך ארום מיט הויכע פאנטאזיעס. לאדזער בחורים הייסען זיך געבען הויכע נדנים. לאדזער דאזארעס פערנעמען זיך מיט הויךפאליטיק — לאדז האט א סך הויכע זאכען, נאר מיט איין זאך איז לאדז נישט געשטראפט געווארען — מיט הויך-שולען...

לאדזער יודען, לאמיר אפגעבען א שבח און א לויב זיין ליבען נאמען, וואס מיר זענען נישט געשטראפט געווארען מיט דער מכה. וואס רופט זיך — הויך - שולען...

אב—נעס.

א פערבלאנדזשעטע זקנה

(2) נעכטען ביינאכט האט א פאליציי-פאטרול בעגעגענט אויף זגיערסקא גאס אנ'אומבעקאנטע אלטע פרוי, וועלכע האט נישט געקאנט אנווייזען ווי זי הייסט און וואו זי וואוינט.

אין קאמיסאריאט איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די אלטיטשקע האט פולשטענדיג פערלוירען דעם זכרון.

מען האט זי אפגעפיהרט אין דער שטאטישער זביארניע.

פאליטישע ארעסטען

(2) נעכטען זענען אין לאדז און אין טאמאשאוו ארעסטירט געווארען עטליכע פערזאן, וועלכע מען איז חושד אין פיהרען א קאמוניסטישע טעטיגקייט, און צווישען זיי: יאן מאלעצקי'ן, סטעפאן זאקושעווסקי'ן און יוזעף וואיאק'ן.

ביי פערהאַלטענעם שטוהלגאנג און איבערפליסיגער מאגען-זויערע

לויטעט אפ דאס זי דע נאטירליכע ביטער-וואסער
Franciszka Józefa
וואס ראמלען זיך אן אי מאגען אין אונן דארם און פטריזים פון א בלינד-דארם-ענטצינדונגן. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקען.

ר. איזראעל.

פערעלע

א סענסאציאנעל-ערגזער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

(16

— פערעלע, האט לעאן געזאגט, דריקענדיג פעסט איהר האנד, אלץ וועט באלד זיין געענדיגט און ס'וועט זיין צו-שפעט, דעם אמת וועט מען זיך נישט דערוויסען, און די שולדיגע אין אומברענגען האנקאן וועלען בלייבען אומבעשטראפט.

פערעלע האט א ציטער געגעבען לאנג געקוקט אויף לעאנען און דאן איהם קאטעגאריש געזאגט:

— לעאן, דיין חוב איז אויפצוקלעהרען דעם גאנצען ענין, נישט קוקענדיג אויף די פאלגען וואס דאס קען פאר דיר האבען.. דאס איז מיין פערלאנג.

לעאן האט מעהר גארנישט נעפרעגט. ער האט ארויסגענומען פון טאש א שליסעלע איבערגעגעבען פערעלען און צו איהר געזאגט:

— דאס שליסעלע וואס איך גיב דיר איז פון מיין טיש-קאסעטקע ב יימיר אין צימער. דו וועסט דארט אהין געהען און ארויסנעהמען פון דער קאסעטקע א קליין פעקעלע, איינגעפאקט אין ברוין פאפיר, איך בעט ביי דיר נאר איין טובה, דו זאלסט דאס פעקעלע בשום אופן נישט עפענען, כדי זיך נישט צו דערוויסען דעם אינהאלט דערפון, איך אליין גייה דערצעהלען אלץ וואס איך ווייס וועגען געהיימנישפולען טויט פון האנקאן.

פערעלע האט גארנישט געפרעגט און בכלל נישט מעהר געהערט קיין איין ווארט, זי האט צוגענומען דאס שליסעלע וואס לעאן האט איהר דערלאנגט און שנעל אריינגעלעגט אין איהר האנדבייטעל. לעאן האט זיך דערווייטערט פון דעם גרויסען עולם, וואס איז ערנסט און טרויעריג געגאנגען נאכ'ן ארון, און איז אוועק אין דער הויפט-פאליציי-שטעל.

נישט פערעלע און נישט לעאן האבען געוואוסט אז זיי ווערען די גאנצע צייט אבסערווירט, אז זיי ווערט נאכגעקוקט יעדער שריט און יעדע זייער בעוועגונג. ווען לעאן האט זיך דערווייטערט פון פערעלען, איז צו איהר צוגעגאנגען די מאדאם ראזענטאל און געזאגט:

— גוט מארגען, פריילין האלפערן, ווער האט זיך-דאס געקענט ריכטען אויף אזא אומגליק. זעהט איהר וועלכע צרות, א מענש איז אלץ אונטערגעוואָרפען, ארויסגעגאנגען פריש און געזונד פון דערהיים און מעהר נישט צוריקגעקומען, אזא יונג בליהענד לעבען, האט זי געקרעכצט.

פערעלע האט גארנישט געענטפערט און זיך בעמיהט אפילו נישט צו קוקען אויף דעם באנקירס פרוי. נאך זייער נעכטיגען אינצידענט האט פערעלע נישט געהאט צו איהר קיין צוטרוי, און בכלל זיך נישט געוואלט איינלאזען מיט איהר אין לענגערע געשפרעכען.

— געוויס, אנ'אומגליק, געוויס... האט פערעלע געענטפערט.

— איהר זייט אזוי אנגעברוגזט אויף מיר, פריילין האלפערן. נאך וואס זאלט איהר דאס טון, קיין נוצען קענט איהר זיכער דערפון נישט האבען. מאדאם, מיינע נערווען זענען היינט צו-שוואך אז איך זאל וועגען עפעס ערנסטעס רעדען, איך בעט אייך דעריבער, לאזט מיך יעצט. אנ'אנדערש מאל וועלען מיר וועגען דעם אלעם נאכאמאל אדורכרעדען.

— וואו איז אהינגעקומען לעאן, דערזיהארן, איך האב דאך געזעהן, ווי ער איז די גאנצע צייט נעבען אייך געגאנגען.

— דארף איך איהם היטען, ער איז געגאנגען צוזאמען מיט מיר, אבער ער איז איצט ערגעץ אוועקגעגאנגען.

— דאס האב איך אליין געזעהן, איך האב געוואלט איהם נאכגעהען אבער ער איז מיר פערשוואונדען געווארען פון די אויגען, איך בעט אייך דעריבער אז איהר זאלט מיר זאגען וואוהין ער איז געגאנגען.

פערעלע איז פשוט צומישט געווארען פון דער פרוי ראזענטאלס ציניזשע האגדלונג און חוצפה'דיגען רעדען. זי איז געווען געגוג אויפגערעגט אז זי זאל קענען בלייבען רוהיג און דעריבער האט זי קורץ און שארף געענטפערט:

— איך בעט אייך מיט מיר אין אזא טאג און אויף אזא אופן נישט צו רעדען. איהר זענט מאקע די פרוי פון מיין שעף, אבער איהר קענט נאר האבען א דעה אויף מיין פאסטען, אבער נישט אויף מיין פריוואטען לעבען און אויף מיין געוויסען.

— איך וויל זיך מיט אייך איצט נישט אמפערען און נישט קריגען ס'האנדעלט זיך וועגען זעהר ערנסטע זאכען, וועלכע מוזען שנעל ערלעדיגט ווערען, איהר, פריילין האלפערן, גיט זיך וועגען דעם נישט אפ קיין חשבון, ווייל איהר ווייסט בכלל נישט וואס דא קומט פאר. ס'איז אבער אין אייער אייגענעם אינטערעס, אז איהר זאלט מיר איצט זאגען וואו ס'איז אהינגעקומען לעאן דרייהארן?!

— לאזט מיך צורוה, האט פערעלע געזאגט און טרעהרען האבען זיך איהר געשטעלט אין די ווינקעלעך פון די אויגען, לאזט מיך...

די לוויה איז דערוויל אנגעקומען אויפ'ן בית-עולם. פערעלע ווי אויך די פרוי ראזענטאל האבען בעמערקט אז צווישען עולם קומט פאר עפעס א צומישעניש, זי האט געזעהען ווי מענשען זיך צוזיקורירען מיט די הענד און באלד דערויף האט זי געזעהען צווישען עולם עטליכע העכערע פאליציי-בעאמטע. פערעלע האט פערשטאנען אז דאס זענען שוין די פאלגען פון לעאנס אוועקגעהן. די פרוי ראזענטאל איז אבער איינגאנצען צומישט געווארען. דאס פלוצלינגע ערשיינען פון פאליציי דא האט זי אונגעהויער איבעראשט, זי האט מעהר נישט גערעדט מיט פערעלען, נאר האט זיך אנגעהויבען ארומצוקוקען אין אלע זייטען, אזוי ווי זי וואלט אימיצען שטארק געזוכט.

(פארזעצונג קומט).

1 זל. — 1 זל.

אלע בילעטען אין פארטער (פון די ערשטע ביז די לעצטע רייהען) שפאט־ביליג!

לאדזער יודישער קאמעראל־טעאטער

ארעע 1־מער מאי 2. דירעקציע: דוד צעלמייסטער

אכטונג בוך הייבט צום געזעגנען / א ספעצ. מתנה פאר׳ן לאדזער טעאטער־עולם!

היינט, דינסטאג, 9 אוועגד כמעט אנ׳אומזיסטע פארשטעלונג

אלע בילעטען פון די ערשטע ביז די לעצטע רייה צו 1 זל. א בילעט

ווערעס קויפט פריהער, בעקומט א בעסערן פלאץ

דינה האלפערן און סעם בראנעצקי

און אונזער גלענצענד אנסאמבל. אונזער שלאגער, וואס גאנץ לאדז רעדט וועגן דעם

„די גרויסע ירושה"

אין 3 אקטן מיט געזאנג און טענץ פון עס־בע.

צום שלוס אונזער ריזען־דיווערטיסמענט

„אין א ווינקעל פון בראזיליען"

ווארט־און טאנץ־סקעטש פון עס־בע. מוזיק—ד. בייגעלמאן, אויסגעפיהרט דורך דינה האלפערן, סעם בראנעצקי און מ. שאראווסקי.

צווישען אנדערע נומערן אנ׳עכט שפאנישער טאנגא בעגלייט דורך הארמאניע.

אדמיניסטר. לייטונג: ר. מארסאלאוו. דיריגענט: ד. בייגעלמאן.

מארגען, מיטוואך — פאפולערע פארשטעלונג ביז 2 זלאטים

מיט די ווארשאווער סטאר־ארטיסטען: לאלא יאקובאוויטש, ל. געטליבערמאן

די זעהר בעליבטע פיעסע, וועלכע רופט ארויס ביי יעדען גרויס צופרידענהייט

„דאס פערלוירענע גליק" (בראדיאגא)

אין 3 אקטען מיט געזאנג פון י. מארקאוויטש.

אין דער פיעסע נעמט אנטייל דאס 8־יאהריגע וואונדער־קינד לאלא אמזעל.

ס׳ווערט פערקלענערט דער טעלעפאן־אפצאהל אין דער לאדזער פראווינץ

ווי מיר דערוויסען זיך פון מאסגעבענדע קוועלען, ווערט פראיעקטירט, אז דער אפצאהל פאר׳ן אבאנאמענט פאר טעלעפאנען אין לאדזער קרייז זאל פערקלענערט ווערען..

דאס פערקלענערען דעם אפצאהל וועט אדורכגעפיהרט ווערען ערשט פון 1 יאנואר 1932 און ס׳וועט חל זיין אין די קלענערע שטעטלעך ארום לאדז.

די אפצאהלען וועלען אויסמאכען יעדען קווארטאל: אין פאביאניץ און זגערזש פאר 1־טער קאטעגאריע 48 זל.; אנשטאט 60 זל. פאר 2־טע קאטעגאריע 69 זל. אנשטאט 84 זל. און 3־טע קאטעגאריע אנשטאט 108 זל. נאר 90 זלאטעס. אין אלעקסאנדער, סטריקאוו, לוטאמירסק, טושין, קאנסטאנטין און רודא־פאביאניץ. 1־טע קאטעגאריע 39 זל. אנשטאט 60 זל., 2־טע קאטעגאריע 54 אנשטאט 84 זל. און 3־טע 69 זל אנשטאט 108 זל.

דאס פערקלענערען דעם אפצאל וועט זיין צוליב דער בעדייטענדיגער ענטוויקלונג, און פון גאנערעלן פון טעלעפאנישען נעץ. די דירעקציע פון פאסט ריכטעט זיך מיט דעם, אז צוליב דעם שלעכטען קריזיס צוגעגנליך מאכען די ברייטע קרייזען פון דער בעפעלקערונג צו געניסען פון טעלעפאן אהן וועלכען מען קאן זיך נישט בעגיין אין צוואנציגסטען יאהרהונדערט.

זעלבסטמארד פון א לאדזער אין קאליש

(2) דער לאדזער איינוואוינער קארל היינע (פאריסקא 7) איז די טעג אוועקגעפאהרען קיין קאליש צו זיינע קרובים.

עהערגעכטען האט ער, כדי צו בעגיין זעלבסטמארד, אויסגעטרונקען א גרויסע דאזע עסיג־עסענץ.

מען האט איהם אבער אפגעראטעוועט און איבערגעפיהרט אין שפיטאל.

די סיבה פון דעם טראגישען מארפאל איז אומבעקאנט.

היינט פרעמיערע

פון לאנג־ערווארטעטען 1־טען יודישען קלאנג־פילם „אייביגע נאראנים" אין קינא „ספלענדיד"

היינט קומט פאר אין קלאנג־קינא „ספלענדיד" די פייערליכע פרעמיערע פונ׳ם ערשטען יודישען קלאנג־פילם „אייביגע נאראנים". וואס איז געווען דער רעקארד־שלאגער חדשים צייט אין אויסלאנד. די הויפט־ראלען שפילען די בעדייטענדסטע אמעריקאנער יודישע שוישפילער. אויסער׳ן פראגראם שפילט דער בעריהמטער אמעריקאנער קאמיקער מנשה סקולניק די קאמעדיע „אוי. א דאקטאר".

דינה האלפערן און סעם בראנעצקי געזעגענען זיך היינט מיט דעם לאדזער טעאטער עולם

היינט קומט פאר אין קאמעראל טעאטער די פייערליכע געזעגנונגס־פארשטעלונג פון דינה האלפערן און סעם בראנעצקי, וועלכע האבען זיך בעליבט געמאכט ביים היגען טעאטער־עולם. ס׳ווערט געגעבען די אפערעטע „די גרויסע ירושה" און צום שלוס א גרויסער דיווערטיסמענט.

ראדיא־פראגראם

דינסטאג, ד. 10 נאוועמבער

11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3,50 פ אגראם פאר קינדער, 4 20 פאילעזונג, 4,40 גראמאפאן, 5.10 פארלעזונג, 5,35 קאנצערט, 5,50 פערשידענעס. 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער, 7,30 רעפערטואר, 7,45 ראדיא־פיעסע, 8,00 פעליעטאן, 8,15 קאנצערט, 9,55 פאסט־קעסטעל, 10,10 קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען, 11,00 לייכטע און טאנץ־מוזיק

מעלדונג

פון „הזמיר" (אל. קאסטשושקי 21)

עס ווערען אנגענומען נייע איינשרייבונגען אין כאר, ארקעסטער און קורס פאר סאלפעדזשיע. יעדען מאנטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 8 ביז 10 אוונט.

פאר׳ן 10. לאנד־צוזאמענפאהר

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

(קאמוניקאט)

ווי בעקאנט ווערט לעצטענס אדורכגעפיהרט אין גאנצען לאנד א גרויסע מיטגלידער ווערבירונגס־אקציע פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין צוזאמענהאנג מיט דער 10־טער לאנדעס־קאנפערענץ, וואס דארף פארקומען קירצליך. צוליב די בעפארשטעהענדע וואהלען צו דער קאנפערענץ ווערט די אקציע שוין פערענדיגט און היינט, דינסטאג איז דער לעצטער טערמין אויף אויסצוקויפען די מיטגלידס־קארטען, וועלכע עס גיט ארויס דאס ציוניסטישע ביורא און וואס גיט דעם אינהאבער דאס רעכט צו בעטייליגען זיך אין די וואהלען צום צוזאמענפאהר. אלע מיטגלידער פון די אלגעמיינע ציוניסטישע גרופען און ארגאניזאציעס און ווי אויך די נישט ארגאניזירטע ציוניסטען דארפען אונבעדינגט היינט ארויסנעהמען די מיטגלידער לעגיטימאציעס, כדי צו פערזיכערן זיך דאס וואהל־רעכט צו דער נאהנטער קאנפערענץ. —

קאנפערענץ מיט דער נישט־ארגאניזירטער אינדוסטריע — די קומענדיגע וואך

(2) לויט ווי מיר דערוויסען זיך, האט דער ארבייטס - אינספעקטאר וואיטקעוויטש בעשטימט דעם טערמין פון דער קאנפערענץ אין ארבייטס־אינספעקטאראט מכח דעם געמיינזאמען אפמאך אין דער נישט - ארגאניזירטער אינדוסטריע אויף דינסטאג, דעם 17 ד. ח.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: ש יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימאנאווסקיעגא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטש־גאס 4), ס. האמבורג (גלובנא 50), ל. פאוולאווסקי (פיאטרקאווער 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

Doktór Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcówą.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

Lekarz-dentysta
Z. BIELAKOWSKA
powróciła.
Kilińskiego 113, róg Nawrot.
winda — telefon 148-27
od g. 10 — 1 i od 4—7.

אנ׳ארט צו שלאפען
פאר 2 אינטעליגענטע יונגעלייט, איז אפצוגעבען.
צו ערפאהרען
פיעטריקאווער 33,
אין 2 טען הויף, פארטע.

ענטשולדיגונג.
כ׳בעט ענטשולדיגונג ביים ה׳ ש. וואורצעל פאר מיין נישט ריכטיגע האנדלונג געגען איהם און פערזיכער, אז אזעלכעס וועט זיך מעהר נישט ווידערהאלען. מיט אכטונג
מ. ראבינאוויטש.

ENGLISH
פראנפענגער און פארטגעשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור
צו צוגענגליכע פרייזען
ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir"

נייעס! ◆ כשר! ◆ נייעס!

באר „בריסטאל"

פאלודניאווא 4, טעל. 74־151

איבערציינגען קען זיך יעדער!

צוליב דעם גרויסען קריזיס, וואס עס הערשט אין לאדז נעמט זיך אונטער דער באר „בריסטאל" ארויסצוגעבען די אלע שפייזען נישט אויף רעקלאמע נאר צום טיש

פערשידענע קאנאפקעס (שניטקעס)	20
פערשידענע סאלאטקעס	40
פערשידענע זופען	
לאקשען מיט יוך	40
יוך מיט קרעפלעך	40
שוואמען־זופ	40
פראנצוסקע זופ	40
קרופניק מיט פלייש	40
פאסאליאווע מיט פלייש	40
פערשידענע פליישען	
זופען־פלייש	90
לונג און לעבער מיט קליסקעלעך	90
גוליאש	90
פאפריקאוש	90
ווורשט מיט קרויט	90
קישקע מילץ	90
ווערעלעך מיט קישקע	90
גראשלעך	90
טשאלענט מיט קישקע	90
געבראטען געזונס	90
קאלבס־קאטלעט	90
קאלבס־ברוסט	90
צונג געפעקעלט	90
דייטשער בעפשטיק	90
קארמאנאדע	90
קאמפאטען פערשידענע	
אמלעט מיט קאנפיטורען	40
געמישטער קאמפאט	40
שטרודעל	40
טעה	25
טעה מיט זאפט	35
טעה מיט וויין	35
פערשידענע סארטען ביער	25

מיטאג פון 3 שפייזן אויך 1.60 — מיטאג פון 4 שפייזן מיט געפלוגעל 2.50

מיט אכטונג **באר „בריסטאל"** פאלודניאווא 4
טעלעפאן 74־151

פאר דאמען און הערן
פעלצען
צו קאנקורענץ־פרייזען.
אכטונג: אין דער אייגענער ווערקשטעל ווערען אויסגעפיהרט פעלץ־ און שטאפ־מאנטלען פון אייגענעם און אנפערטרויטען שטאף לויט די לעצטע נייעסטע מאדעלען ווי אויך פערשידענע רעפעראטורען

דער פעלץ־ווארען־לאגער
L. Grünspan
66 פיעטריקאווער 66 — טעלעפאן 21־190

היינט גרויסע פרעמיערע! בעצויבערנדע ליבעס־דראמע לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג „Zew Ciała" היינט גרויסע פרעמיערע!

„סעוויל, די שטאט פון ליבע"

די רעזשי, קאמפאזיציע פון די לידלעך און די הויפטראלע אויסגעפיהרט פון **RAMON NOVARRO** אין די איבריגע ראלע: Dorothy Jordan, Renee Adoree i Ernest Torrence

סימפאניע פון ליבע, מוזיק און טאנץ. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 30 בייטאג. פאפולערע פרייזען פון די פלעצער.

קלאנג־קינא־טעאטער
APOLLO

היינט פרעמיערע!
ס׳פרעליכסטע הולטיי־פארעל
Pat i Patachon
אין זייער נייעסטער קאמעדיע פון הומאר — און וויץ א. נ. —
„די קעניגען פון דער מאדע"
פילם, וואס אילוסטרירט זיכערע קוועלען פון געלעכטער און שאמפאנער פרעהליכקייט. אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

פעלץ=ווארען=לאגער „KAMCZATKA"

לאדז, 19 פיעטריקאווער 19, טעל. 224=66 און 162=23

זמפפעהלט דעם רייכסטן אויסוואהל פעלץ-ווארען צו ערמעסיגטע פרייזן

בעמערקונג: קירזשנער= און שניידער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

קלאנג=היי א=טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער קלאנג-זינגענדער קלו פון רעוועלאציע-אויפפיהרונג א. ג.

אונטער די דעכער פון פאריז

רירענדער פילם, וואס בעצויבערט און בעגייסטערט דעם צושויער

אוין די הויפט־ראלן:

Albert Prejean i Pola Klary.

נעכסטער פראגראם: „איהר בחור'ל"

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

קלאנג-קינא
MIMOZA
קילינסקיעגא 178

היינט און פאלגענדע טעג!

רעוועלאציע פון סעזאן!

„ראמאן אין ריא גראנד"

אין די הויפט-ראלע:

R. Edesson. W. Baxter, M. Duncan

אויסערן-פראגראם: „FOX"=צייטונג.

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג

אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

ספראלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א סענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אראפ אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע היל-באנדאזשען אויסגעצייכנעט גוט דורך גרויסע פראקטיקע מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשן פראפעסאר

דאקטאר בראכורעהייג בעזייטיגט זיכער דעם שמערצן און נעפעהרליכסטן ברוך. אויך פאר הויקערן לייטנדע מיט הייל-נארמעטען און אפאראטן פאר פערקרימטע פוס און פלאך-פוס ספעציעלע אײנלאגען אין די שיך. יינגסטליכע געמענע פיס און הענט, גנעטעגע זאכען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

צו שפרעכן פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארנטש. פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אייך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) ביז איך בע-פריים געווארען פון א שווערער אפעראציע, וואס האט מיך געדראהט יעדיג דער ברוך-קראנקהייט. אין די קריטישסטע טעג האט ה' דיר. י. ראפאפארט נישט געשוינט קיין מיה און האט נישט גערוהט, ביז מיין געזונד-צושטאנד איז געווארען בעפרידיגענד און פאר אזא אויפזיכט און אויסקורירען מיך פון אזא געפעהרליכער ברוך-קראנקהייט דריק איך אויס מיין הערצליכען דאנקבארקייט. ליזער מאביאש, לאדז, נאוואמיעסקא 7, 3. שט.

בעקאנטמאכונג.

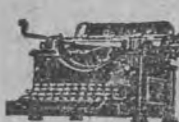

דאס שרייבמאשינען=געשעפט
Adolf Goldberg
איז איבערגעטראגען געווארען אויף פיעטריקאווער 91, טעלעפאן 137=54

שרייבמאשינען / רעכענמאשינען / זעמטליכע צובאהער / שרייבמאשינען-אפשריפטן / אונטעריכט

ערמעסיגטע פרייזן! רעפאראטור-ווערקשטאטן. ערמעסיגטע פרייזן!

Dr. Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז-און לונגען-קראנקהייטען

11=טען ליסטאפאד 9

קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2 - 3

Dr. med.
Michał Urbach
האט זיך איבערגעצויגען אויף פיעטריקאווער 8

טעלעפאן 148=89

ספעציאליסט פאר נערווען און אינערליכע קראנקהייטען. נעמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med.
H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141 32.

עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8. זונטאג אין יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער

11 זגערזשער 11

טעלעפאן 134 72

נעמט אן פון 3—4 נאכמ. אין פון 7 — 9 אוונד.

Samochody

i motocykle używane.
Kupno, sprzedaż, komis, zamiana.
Auto Agencja
Gdańska 82 tel.189 28

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פין אוניווערזיטעט אין בערלין

DR. MED. STARKER

וועגערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען

12 שרודמיעסקא 12

טעל. 126-87

נעהמט אן פון 9—11 און פון 4—8 אוונד.

זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז

חודש פונ'ם יודישן בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיוו פון פען-קלוב. איבער 1000 בעסטע ביכער פון דער יודישער ליטעראטור, כמעט צו האלבע פרייזען. אין דער רשימה געהען אריין די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאגען.

גאר איצט האט איהר די געלעגענהייט זיך צו פערשאפען די בעסטע ווערק צו האלבע פרייזען. קומט און זעהט אדורך די רשימה און איהר וועט זיך איבערצייגען, דאס ביי מיר בעקומט איהר אלערליי ביכער אויף די בעסטע בעדינגונגען. בעזוכט מיין בוכהאנדלונג אויף אלטשטאט 12 אין הויף, 2. שט. קויפען איז נישט פערפליכטעט.

הלייגע אנאנסען

פרייז פון אנאנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

עס איז נויטיג

איך זוך א צימער, געמיטליך מעבלירט, גע-ווינשט א בעזונדער איינגאנג. אפערטען אין דער אדמיניסטראציע פאר "J„

צו פערדינגען א גרויס געוועלב מיט צוויי איינגאנג פאר א ביליגען פרייז, געאייגנעט אויף אלעס, לאגעווניצקא 9 אין דער צוקערניע.

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוד-נונגען אין אלטע און אין נייע הייזער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף מאנאטליכע דירה-געלד. גע-וועלבער, געשעפטס- און פאבריקס-לאקאלען. מעב-לירטע צימערען, הייזער, ווילעס, פלעצער פון פער-שידענע פרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. נאר דורך דער ביורא „לאקום", וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. אינהאבער יוסף קארמעסער און קאמפ. אינפארמאציע אהן בעלויגונג, פיעטריקאווער 62, פראנט 2. שטאק, טעל. 15-166 טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אוונט.

נויטיג א האנד-שטיקערין, וואס זאל אויך זיין בעקאנט מיט אלערארט האנד-ארבייטען. צו ער-פאהרען אלעקסאנדראווסקא 45, ביי העבער. 7553

א רעפרעזענטאנט איז נויטיג ביי שטערן. קאנסטאנטינער 49, פראנט, 1-טער שט. 7554

נויטיג פון זאפארט א גוט-יפ-ציירטער הויזוו-ווערט-נייהער פון מענער-בעקליידונג. גראסמאן-גאס נומ' 3, ביי ה. אייפער. 7550

אכטונג, שטעפערין! נויטיג א נאהטילפס-נייהער, פערדינען ביז 15 זל. צו קינדיגען פאמארסקא 37, ביים זאטלער. 7542

עס ווערט געזוכט א וויקאנטשארקע צו טריקא-וועש. צו ערפאהרען פאמארסקא גאס 53, פראנט, 4-טער שטאק. 7546

פערשידענעס

אנשטענדיגער און פעהיגער יונגערמאן, בע-זיצט אן אייגען קאלאניאל-געשעפט. זוכט די בע-קאנטשאפט מיט א בעסערע פרוילײן מיט 1000—1500 דאלאר, כדי דאס געשעפט צו פערגרעסערן. ערנסט-געמיינטע אפערטען אפצוגעבען אין ארט. פון דער צייטונג פאר „צוקונפט". שדכנים אויסגעשלאסען.

א שותף צו א גוט-איינגעפיהרטע פארבערייי ווערט געזוכט א שותף מיט א קאפיטאל, כדי די אונטערנעמונג צו פערגרעסערן. אהן ריזיקא. — אפערטען אונטער „פארבעריי" אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג. 7545

לאקאלען

א שעהן פריש-רעמאנטירטע וואוינונג פון 2 צימער און קיך אין דער געגענד פון קא סטאנטינער, גדאנסקא איז פון זאפארט איבערצוגעבען. צו ער-פאהרען אין ארט פון דער צייטונג.

צו פערדינגען א שטוב אויף דער נאוואמיעסקא גאס, מעבלירט געוויישן. כ'זוך אויך א שותף איינ-צוארדנען א ווערקשטעל. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 21, ביים וואליזע-מאכער, אויפ'ן הויף.

Dr. med.
J. LUBICZ

כירורג=ארטאפעד

פאלודניאווא 9 טעל. 183=17

צוריקגעקעהרט

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

אייגענע פראצעדורע פון זעמטליכע ארטאפעדישע מעטאדן: חקלאדקעס אויף א אטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. א. וו.

נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

„SANATO"

כירורגיש=וועכנעריז-אנשטאלט

אגראראווא 10, טעל, 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייזלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט

צעגעלניאנא 4, טעל. 216=90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנאליזען, עלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אוונד.

בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

Dr. med.
REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער=שוואכע=בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אוונד.

זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בייטאג.

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 62 (Śródmiejska 14)
telefon 129-52.

נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 5—7 אוונד.

אבאנעמענטס-פרייז:	אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6—4 א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
	פאר'ן איינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
	די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז	פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דריט 8 שפאלטע
	אין טעקסט—40 " " " " 60— " " " 4 "
פאר א מילימעטער-שורה:	נאכ'ן טעקסט—12 " " " " 18— " " " 8 "
	אליפער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman